

Landsbygdsanalys

REGIONAL UTVECKLINGSFÖRVALTNING, JAN 2025

Innehåll

Inledning.....	3
Målgruppsanalyser	3
Målgruppsanalys befolkning	3
Befolkningen i Kalmar län.....	3
Befolkning utanför tätorter	6
Olika landsbygder	7
Invandringens påverkan	7
Åldersstrukturen i Kalmar län.....	8
Utbildningsnivå och inkomst	9
Folkhälsa.....	13
Engagemang	14
Arbetsmarknad.....	15
Målgruppsanalys besökande	16
Besöksnäringens geografi.....	16
Målgruppsanalys näringsliv	17
Tillgång till service	20
Dagligvarubutiker med fullsortiment	20
Drivmedel	21
Betaltjänster och banker	23
Apoteksvaror	24
Posttjänster	25
Servicepunkter	26
Kollektivtrafik	26
Digital infrastruktur	26
Hälsocentraler, ambulanscentraler och folktandvårdskliniker	27
Sammanfattning.....	28

Inledning

Detta är en analys som genomförs i samband med att Region Kalmar län tar fram ett nytt regionalt serviceprogram (RSP). Analysen tar upp tillgången till service och andra förutsättningar av vikt för utvecklingen av landsbygderna i Kalmar län. Analysen tar ett brett grepp om faktorer av vikt för landsbygders utveckling.

I analysen används både öppna data och mikrodata från Statistiska centralbyrån (SCB), öppna data från Boverket, samt data från Pipos Serviceanalys och Bisnode för att beskriva nuläget, identifiera möjligheter och belysa utmaningar för landsbygdsutvecklingen i Kalmar län.

Målgruppsanalyser

Målgruppsanalys befolkning

Befolkningen i Kalmar län

Befolkningen i Kalmar län har ökat sedan 2012 och den 31 december 2022 uppgick till den 247 711 invånare¹. Invandringen har under perioden varit den största faktorn för befolkningsökningen i länet. Befolkningsstillväxten har dock varit svagare jämfört med riket, 0,6 procent per år respektive 1,01 procent. År 2023 har dock befolkningen minskat med 1044 personer jämfört med föregående år till 246 667 invånare. Minskningen beror delvis på att det föds färre barn. Barnafödandet 2023 var det lägsta sedan 2004. I Kalmar län observerar vi samma trend som i hela riket med det lägsta antalet födda på 20 år. Den andra faktorn som påverkar befolkningsminskningen i länet är att den stora generationskulan som föddes på 40-talet har uppnått 80-års åldern och bidrar till ökade dödstal.

Inflyttningen till Kalmar län från andra län har historiskt sett varit mindre än utflyttningen. Under 2020-2022 kan dock ett positiv trendbrott noteras då fler personer flyttade in i länet från övriga Sverige än det flyttade ut. Detta pekar på pandemipåverkan och ökade möjligheter till distansarbete vilket i sin tur sätter ny fokus på landsbygder. Utflyttningen från länet var dock större än inflyttningen under 2023. Det var 654 personer fler som flyttade ut från länet än det flyttade in till länet från andra län. Den största utflyttningen återfinns i åldersgruppen 19-26 år där flyttnettot var -791 personer. Att unga flyttar ut, tillsammans med andra faktorer, medför att andelen äldre är större i Kalmar län samtidigt som andelen yngre är lägre.

Flyttmönstren mellan tätorter och landsbygder i Kalmar län präglas av dubbelriktade rörelser, där de största flyttrelationerna sker inom samma kommun². I exempel som Kalmar och Västervik är flyttströmmarna till och från tätorterna i princip jämnt fördelade, med en liten övervikt av personer som flyttar till landsbygd. Detta kan delvis förklaras av att många söker större boendeytor men vill behålla närheten till arbete, utbildning och samhällsservice. Även mindre kommuner som Oskarshamn, Nybro och Borgholm visar liknande mönster. Dessa flyttningar påverkar både befolkningsfördelningen och tillgången till samhällstjänster i såväl tätorterna som de kringliggande landsbygdsområdena. Statistiken visar att flyttrelationerna är starkast mellan kommunhuvudorterna och deras respektive landsbygder. Till exempel flyttar 1 700 personer från Kalmar tätort till landsbygd, medan 1 500 flyttar åt motsatt håll. I Västervik är motsvarande siffror 1 350 ut och 1 300 in, och för Oskarshamn 900 ut och 800 in. Sammantaget ger detta en bild av en dynamisk rörelse mellan stad och land, där varken landsbygden eller tätorten har ett tydligt övertag i nettoflyttningarna.

¹ Statistikmyndigheten (SCB). [Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968 – 2023](#). Hämtat 2024-02-13. Befolkningsstatistik inkluderar inte flyttningar enligt massflyktsdirektivet, eftersom dessa personer inte folkbokfördes innan 2024.

² Information hämtad från [Funktionalitetens, näringslivets och handelns geografier](#).

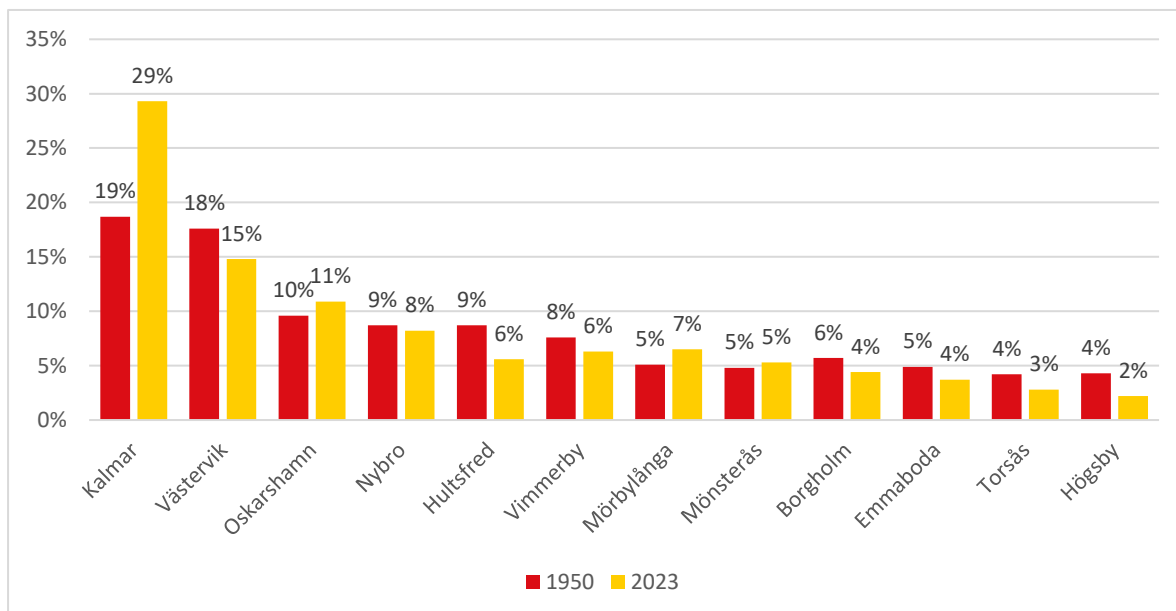
Befolkningsutvecklingen sker ojämnt över kommunerna i länet. Under 2022 hade sex av tolv kommuner i länet en positiv befolkningstillväxt (Mörbylånga, Kalmar, Nybro, Hultsfred, Mönsterås, Emmaboda)³, men endast Kalmar och Mörbylånga kommuner hade en positiv befolkningstillväxt 2023. Om vi ser på långsiktiga trender, är det endast Kalmar och Mörbylånga kommuner som har haft en ökande befolkning under hela 2000-talet, medan befolkningen i Högsby kommun i stället minskar.

Enligt framskrivningar⁴ förväntas antalet invånare i Kalmar län minska fram till år 2040 till cirka 246 046 invånare. Endast Kalmar och Mörbylånga kommuner förväntas ha en växande befolkning. Kriget i Ukraina gör dock befolkningsframskrivningar mer osäkra.

Kalmar läns befolkning är alltmer centrerad till Kalmar kommun (tabell 1, figur 1) vilket återspeglar den rådande urbaniseringstrenden.

Tabell 1 Befolkningsmängd i Kalmar läns kommuner 31 december 2023. Källa: SCB

Område	Antal invånare	Andel av länets befolkning
Kalmar län	246 667	
Kalmar	72 304	29,3 %
Västervik	36 434	14,8 %
Oskarshamn	26 918	10,9 %
Nybro	20 145	8,2 %
Mörbylånga	16 144	6,5 %
Vimmerby	15 461	6,3 %
Hultsfred	13 883	5,6 %
Mönsterås	13 134	5,3 %
Borgholm	10 748	4,4 %
Emmaboda	9 056	3,7 %
Torsås	7 002	2,8 %
Högsby	5 438	2,2 %

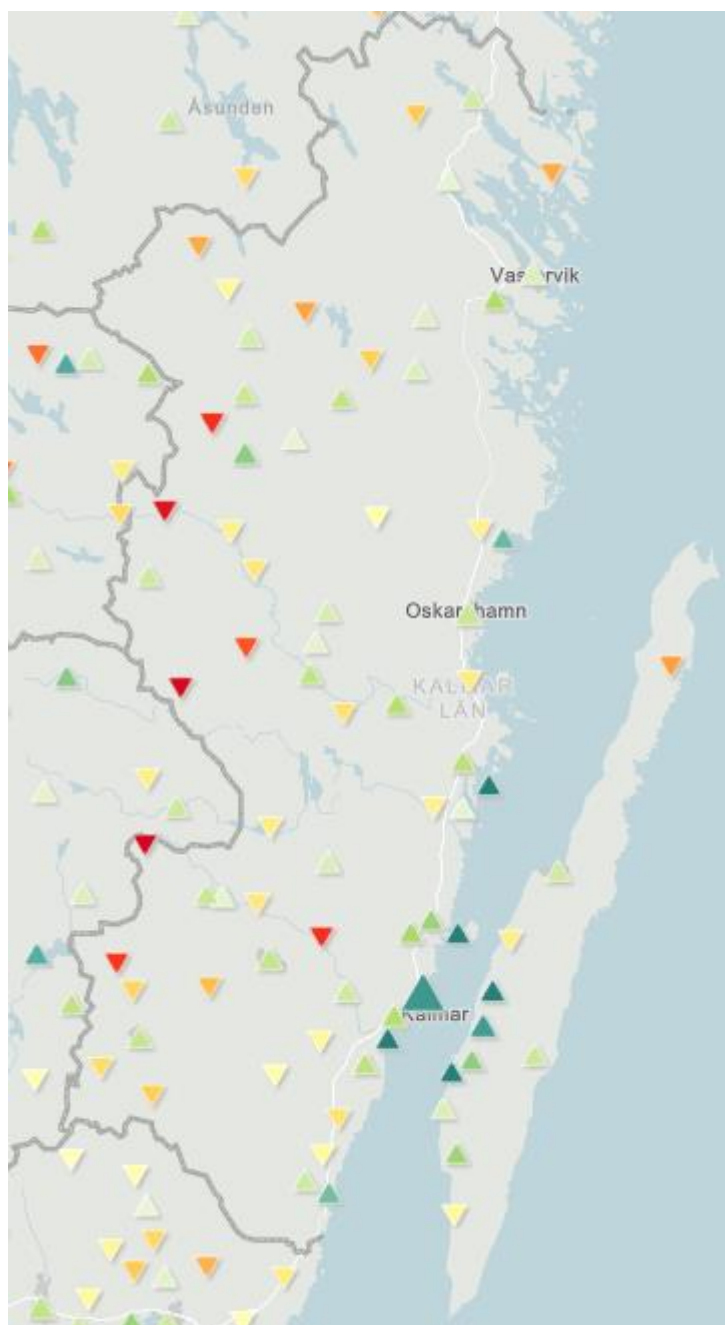

Figur 1 Andel av Kalmar länets befolkning i kommuner år 1950 och år 2023. Källa: SCB

³ För regional befolkningsstatistik på kommunnivå se [Statistik | Region Kalmar Län](#).

⁴ Statistikmyndigheten (SCB). Folkmängd efter region, inrikes/utrikes född, ålder och kön. År 2022 - 2070. SCB. [Folkmängd efter region, inrikes/utrikes född, ålder och kön. År 2022 - 2070. PxWeb \(scb.se\)](#) Hämtat 2024-02-13

Hur befolkningsförändringen fördelas över länets tätorter⁵ 2010-2020 illustreras i figur 2. Där framgår att befolkningstillväxt koncentrerats mest till Kalmar tätort och närliggande områden.

Figur 2 Befolkningsutveckling i Kalmar läns tätorter 2010-2020. Grön färg indikerar befolkningsökning och gul och röd färg indikerar befolkningsminskning. Ju grönare färg desto större befolkningsökning. Ju rödare färg desto större befolkningsminskning. Källa: [Ortsstruktur och funktionella samband i södra Sverige](#)

⁵ Här och vidare används en SCBs definition av tätorter som områden med sammanhängande bebyggelse och en befolkning på minst 200 invånare.

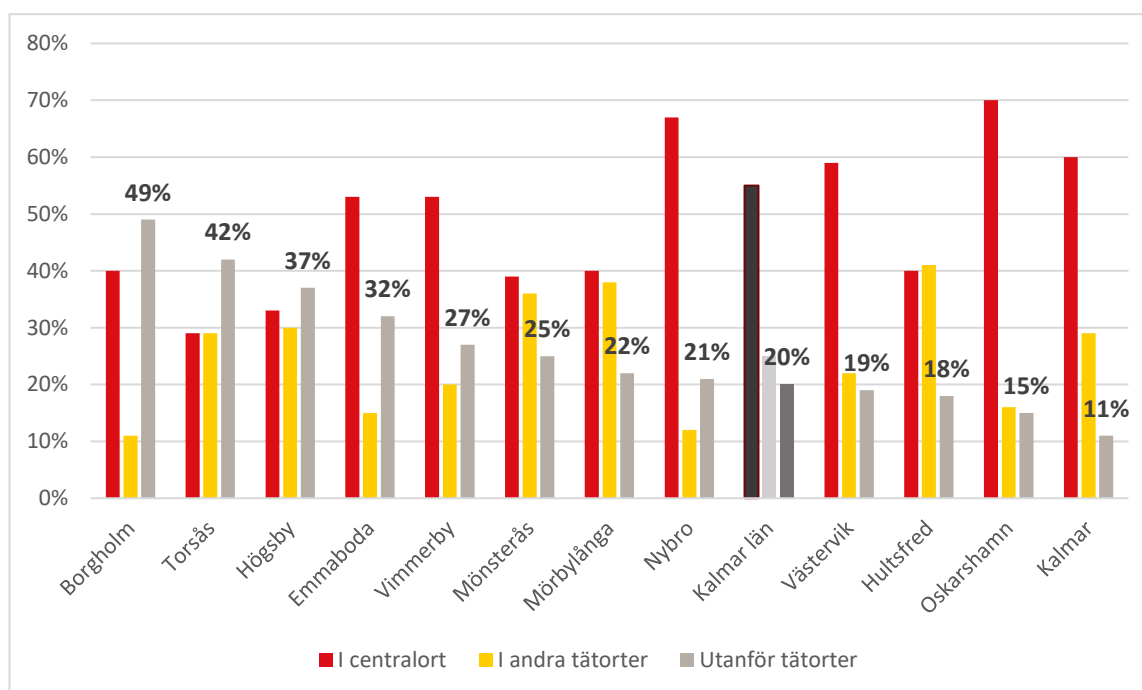
Befolkning utanför tätorter

I Kalmar län finns 87 tätorter, vilka sammanlagt hade 197 990 invånare år 2022. 49 980 personer var boende på landsbygd⁶ (utanför tätort). Det innebär att ca 20 procent av länets invånare bor i landsbygder och 80 procent i tätorter. Länet har en större andel landsbygdsbefolkning än riket (20 procent respektive 12 procent).

Befolkningsökningen i länet sker i de större tätorterna och i de tätortsnära landsbygderna. I landsbygder längre ifrån de större städerna och i de mindre tätorterna minskar befolkningen. Längs länsgränsen är minskningen som störst (figur 2).

2000-2022 minskade länets befolkning utanför tätorter med 3 procentenheter. 2020 ökade dock landsbygdsbefolkningen med 584 personer jämfört med 2019 vilket kan förklaras av Covid-19 pandemipåverkan.

Ungefär hälften av befolkningen bor i centralorten i någon av länets 12 kommuner (figur 3). Centralorten är den största orten i kommunen i samtliga kommuner utom i Mörbylånga, där Färjestaden är störst.

Figur 3 Andel av befolkningen i centralort, i andra tätorter och utanför tätorter i Kalmar län och Kalmar läns kommuner, 2022. OBS! Undantag för Mörbylånga kommun där Färjestaden avses som centralort i stället för Mörbylånga på grund av att Färjestaden är störst i kommunen avseende antal invånare. Källa: SCB, mikrodatabas.

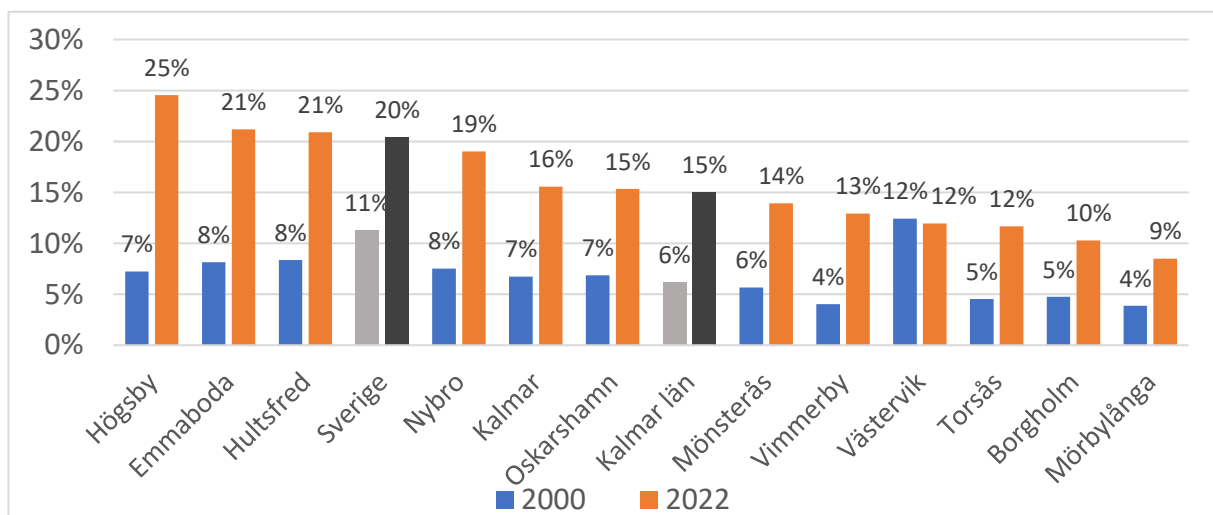
Befolkningskoncentrationen är olika stark i olika delar av länet. Andel befolkning som bor i landsbygder varierar mellan ungefär 11 procent i Kalmar kommun och omkring 49 procent i Borgholms kommun. Borgholms kommun, samt Högsby och Torsås kommuner sticker ut med stora andelar av befolkningen som inte bor i någon av kommunens tätort.

⁶ SCB definierar inte begreppen stad, glesbygd eller landsbygd. I statistiken redovisas endast förhållanden i tätort respektive utanför tätort. I denna analys används begreppet landsbygd i meningen "utanför tätorter".

Olika landsbygder

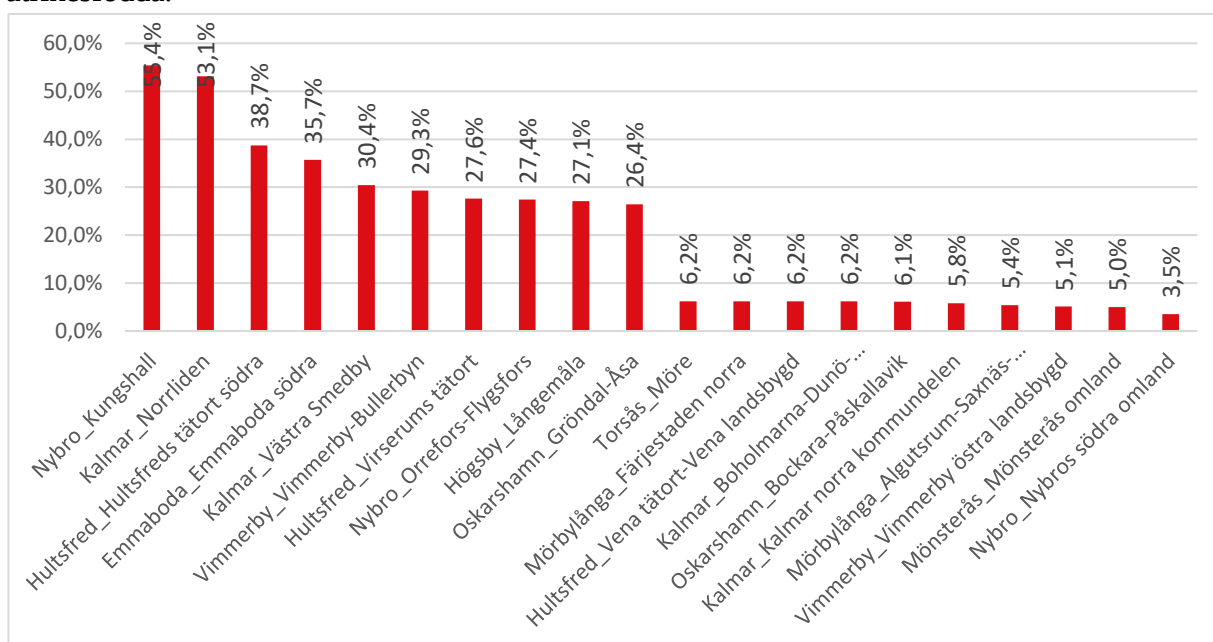
Invandringens påverkan

Andelen utrikesfödda i Kalmar län var 15% år 2022 (37 133 personer). Det är främst inlandskommunerna som har en stor andel utrikes födda personer i befolkningen. Trots detta ligger dessa kommuner på riksgenomsnittet (20 procent) för andelen utrikes födda förutom Högsby kommun där andelen utrikesfödda är 25 procent (figur 4). Detta innebär att Kalmar och Västervik, samt framför allt Ölandskommunerna, sticker ut med en relativt sett låg andel utrikes födda.

Figur 4 Andelen utrikes födda i Kalmar läns kommuner 2022. Källa: SCB

Inomkommunala skillnader är mer extrema. Andelen utrikesfödda i mindre geografiska områden varierar mellan 55,4 procent i Nybro-Kungshall och 3,5 procent i Nybro-Nybro:s södra omland (figur 5). Det är främst områdena i inlandet som har en hög andel (25-55%) utrikesfödda, medan orter runt Kalmar, längst kusten och på Öland sticker ut med en låg andel (3-6%) utrikesfödda.

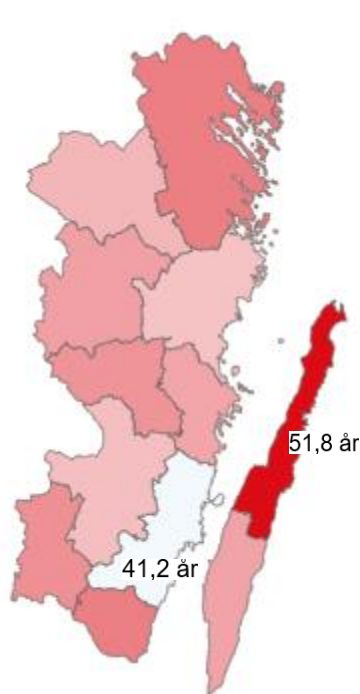

Figur 5 Andel utrikesfödda i regionala statistikområden (RegSO)¹ i Kalmar län med störst och minst andel utrikesfödda, 2022. Källa: SCB, mikrodata.

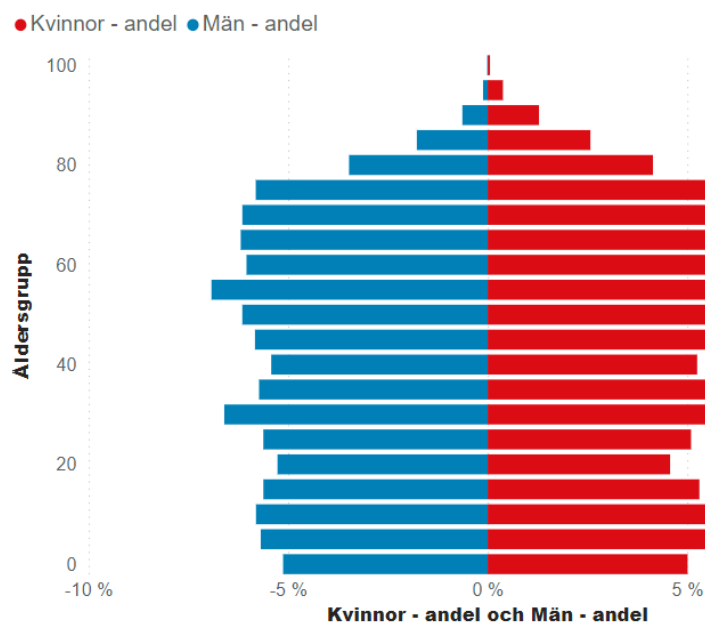
Närmare 70% av alla utrikesfödda bor i någon av kommunernas centralorter. Motsvarande andel av inrikes födda är 53,4 procent. 11,3 procent av de utrikesfödda bor utanför tätort, jämfört med 21,8 procent för de inrikes födda. Det innebär att utrikesfödda i högre utsträckning än inrikes födda bosätter sig i större städer och i tätort än utanför tätorter.

Åldersstrukturen i Kalmar län

Kalmar läns befolkning är näst äldst i Sverige. Över 25 procent av länets befolkning var 65+ år 2022 och gruppen fortsätter att öka. Åldersstrukturen skiljer sig åt mellan länets kommuner och i och utanför tätorter. Endast Kalmar kommun har en genomsnittsålder som är lägre än rikets snitt (41,2 år respektive 41,7 år). Medelåldern ökar i alla länets kommuner och i Borgholms kommun som snabbast (figur 6.). Att medelåldern ökar förklaras delvis av att vi lever längre, att det föddes färre barn men också av att länet har en stor utflyttning av unga (18-30 år) från alla kommuner förutom Kalmar kommun. Åren 2022 och 2023 var födelsetalen låga, vilket påverkar barnomsorgen och skolan framöver. Befolkningspyramiden tenderar att få en alltmer svamplik form (figur 7).

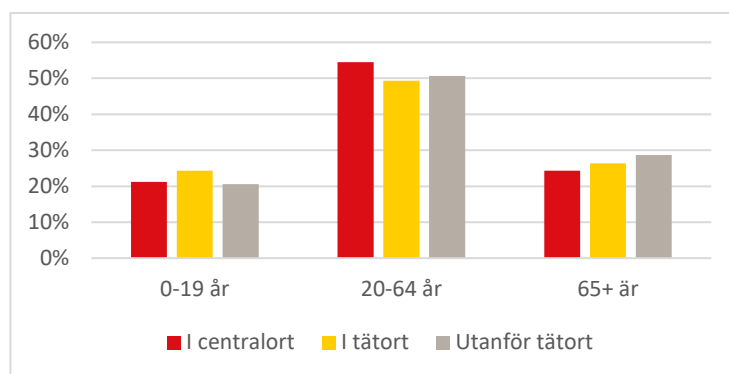
Figur 6. Medelåldern i kommuner i Kalmar län, 2022. Röd färg markerar kommuner med högre medelålder än riket i snitt. Källa: SCB

Figur 7. Befolkningspyramiden för Kalmar län 2022, andel. Källa: SCB

Utrikesfödda är mest representerade i gruppen 20-49 år, där deras andel är mer än 20%. Bland befolkningen i 70+ år andelen utrikesfödda 7,1 procent och bland 0-9 åringar 5,6 procent.

Det finns en viss skillnad i åldersstruktur mellan befolkning i och utanför tätorter. Bland de som bor utanför tätorter är 28,7 procent 65 år och äldre, i övriga tätorter är motsvarande andel 26,4 procent medan i centralorter är andelen äldre som lägst med 24,3 procent (figur 8).

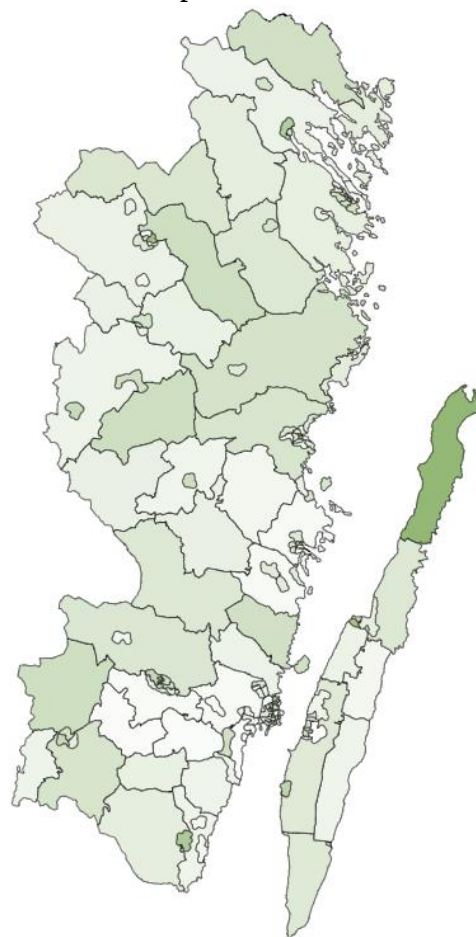
Figur 8. Andel invånare i olika åldersgrupper efter tätort i Kalmar län, procent, 2022. Källa: SCB, mikrodata.

Enligt framskrivningar kommer befolkningen att minska i alla åldersgrupper förutom 80+ år som kommer att öka. Den utvecklingen kommer att sätta större press på välfärdstjänster och betydelsen av service nära bostad kommer troligtvis att öka. År 2022 var andelen invånare 80+ år 7,2 procent eller 17 877 invånare. Av dessa var 16,9 procent eller 2024 invånare som bodde utanför tätort. År 2040 förväntas andelen äldre i befolkningen att vara 10,7 procent.

Figur 9 visar var invånare 80+ år bor per demografiska statistikområdena (DeSO)⁷. Högsta antalet 80+ åringar bor i områdena Fagerslätt (333 personer, Nybro kommun)⁸, Böda-Högby-Källa (304 personer, Borgholm kommun), Vimmerby östra (258 personer), Borgholm södra (255 personer) och Oskarshamns centrum – norra (252 personer). Lägsta antalet invånare 80+ år och äldre bor i Alsjöholm-Örsjö (39 personer, Nybro kommun), Boholmarna-Vita Sand (40 personer, Kalmar kommun), Malmen Södra (42 personer, Kalmar kommun) och Getingen-Tallhagen (4 personer, Kalmar kommun).

Utbildningsnivå och inkomst

Invånarna i Kalmar län har en allt högre utbildningsnivå (figur 10). Varannan invånare i Kalmar län har en gymnasieutbildning som sin högsta utbildningsnivå och andelen har varit konstant under hela 2000-talet. Andelen invånare med förgymnasial utbildning har däremot minskat under perioden från 26 till 12 procent, vilket innebär att befolkningen med minst gymnasieutbildning är cirka 88 procent. Andelen eftergymnasialt utbildade i åldern 25–64 år i länet har ökat med 14,1 procentenheter sedan år 2000 till 36,8 procent. Främst ökar andelen av befolkningen med eftergymnasial utbildning på tre år eller längre. Detta kan delvis förklaras av ett ökat antal studieplatser på universitet och högskolor inom både länet och landet. Yngre har generellt en högre utbildningsnivå än äldre. Befolkningens utbildningsnivå bedöms fortsätta att öka under de kommande

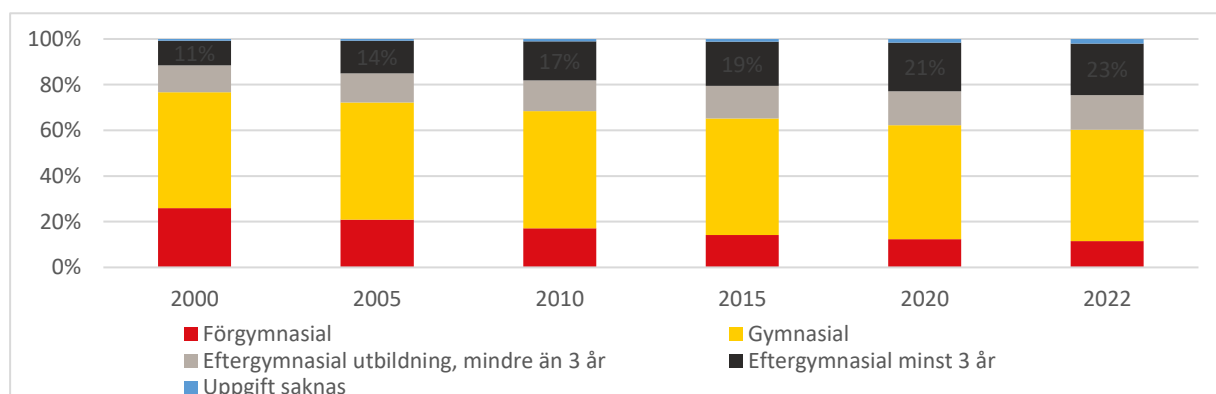
Figur 9 Antal invånare 80+ år per DeSO områden Kalmar län, 2022. Ju mörkare är färg desto fler invånare 80+ år bor i områden. Källa: SCB, mikrodata.

⁷ DeSO – Demografiska statistikområden (scb.se)

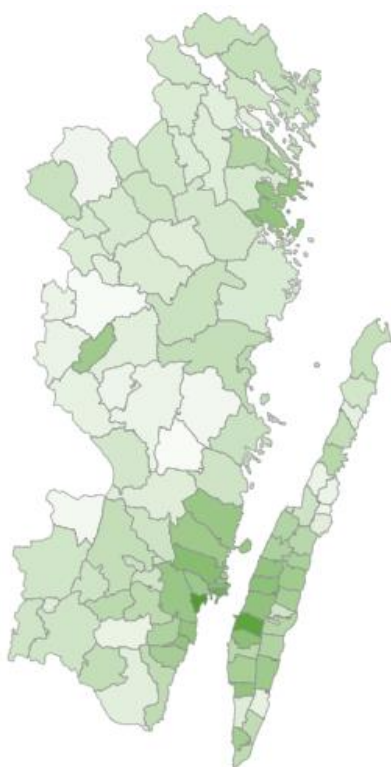
⁸ Interaktiv statistisk rapport om äldre i Kalmar län

åren i Kalmar län eftersom det är fler i länet som påbörjat eftergymnasial utbildning. Andelen eftergymnasialt utbildade i länet är dock lägre än riksgenomsnittet, men den ökar i ungefär samma takt som på riksnivå. År 2022 hade 37,7 procent av befolkningen i åldern 25-64 år en eftergymnasial utbildning, medan riksgenomsnittet var 46,2 procent.

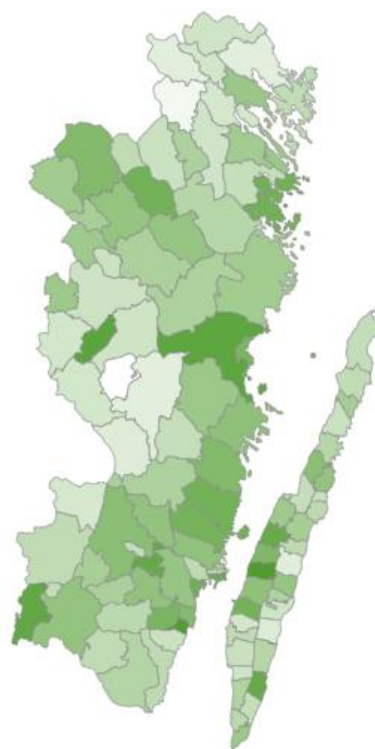
Utbildningsnivån varierar inom länet, med en högre andel personer med eftergymnasial utbildning i kustregionerna jämfört med inlandet, vilket framgår av figur 11. Utbildningsnivå verkar dessutom korrelera väl med medianvärdet på förvärvsinkomst⁹, som illustreras i figur 12.

Figur 10 Utbildningsnivå i Kalmar län bland befolkning 25-64 år, 2000-2022. Källa: SCB.

Figur 11 Andelen eftergymnasialt utbildade i åldern 25-64 år i Kalmar län 2022. Källa: SCB, mikrodata.

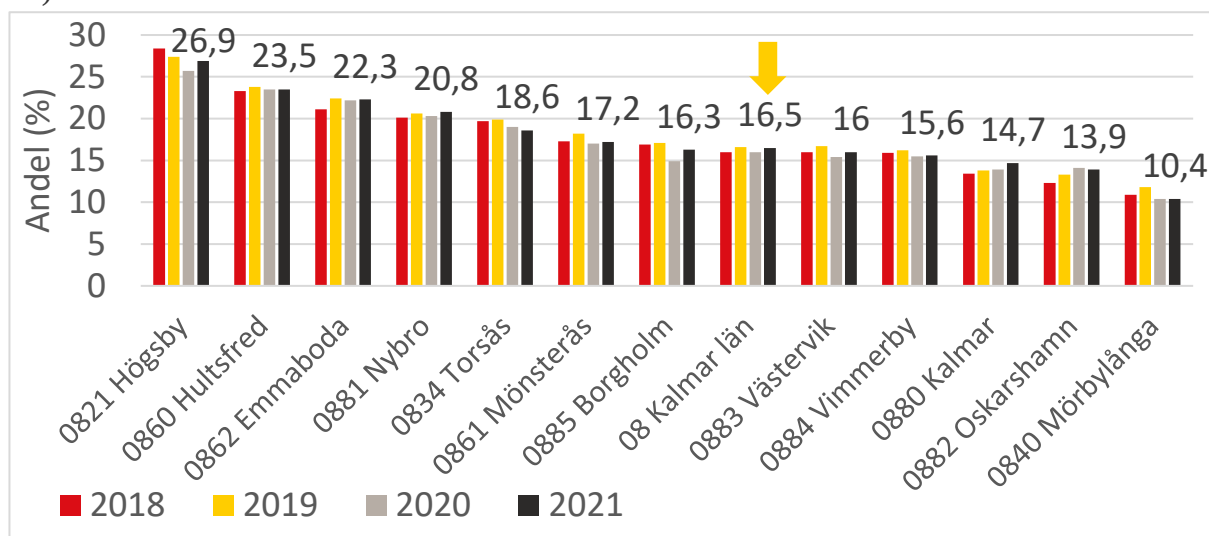
Figur 12 Medianvärde sammanräknad förvärvsinkomst per hushåll 2021. Källa: SCB, mikrodata.

⁹ Den sammanräknade förvärvsinkomsten består av de sammanlagda skattepliktiga inkomsterna, vilket avser inkomster från anställning, företagande, pension, sjukpenning och andra skattepliktiga transfereringar. I sammanräknad förvärvsinkomst ingår inte inkomst av kapital. Källa: SCB

Den genomsnittliga disponibla inkomsten¹⁰ är låg i länet i förhållande till både riksgenomsnitt och andra län men jämnare fördelad. Inkomstskillnaderna ökar dock i länet som i hela Sverige. Medianvärdet för disponibel inkomst i Kalmar län var 267,1 tkr år 2022. Motsvarande värdet för riket var 288,6 tkr. Länets disponibla inkomster minskade år 2022 med 2,8 procent vilket följer utvecklingen i riket som hade minskningen på 2,7 procent. Inkomster i Kalmar län visar generellt en svagare utveckling än rikets. Bland kommunerna i länet har Högsby kommun det lägsta medianvärdet för disponibla inkomster på 236,9 tkr följt av Hultsfred (247 tkr) och Nybro kommuner (248,7 tkr). Mörbylånga, Kalmars och Oskarshamns kommuner har de högsta inkomsterna på 283,6 tkr, 278,6 tkr respektive 277,1.

Likt riket hade Kalmar län de största inkomstklyftorna 2022 sedan mätningarna påbörjades 2011 (ginikoefficienten¹¹ 0,257 jämfört med 0,236¹²). Inkomstskillnaderna har dock varit lägre i Kalmar län jämfört med riksgenomsnittet under hela perioden. I samtliga kommuner i länet var de inomkommunala skillnaderna i inkomstfördelningen också lägre än riksgenomsnittet, vilket innebär att länet och dess kommuner har en mer sammanpressad inkomstfördelning än Sverige i stort. Mörbylånga och Oskarshamns kommuner har mer jämn inkomstfördelning med ginikoefficienten 0,237 respektive 0,234. Emmaboda, Högsby och Kalmar kommun har en större variation i inkomster, med ginikoefficienten på 0,276, 0,273 respektive 0,272.

Vad gäller fattigdom, har andelen personer som bor i hushåll med låg ekonomisk standard, det vill säga i en relativ fattigdom, ökat från 13,5 procent år 2011 till 16,5 procent år 2021 i Kalmar län. Andel befolkning som bor i relativ fattigdom varierar starkt mellan kommuner i länet (figur 13).

Figur 13 Andel med låg ekonomisk standard (<60 procent av median i riket). Källa: SCB.

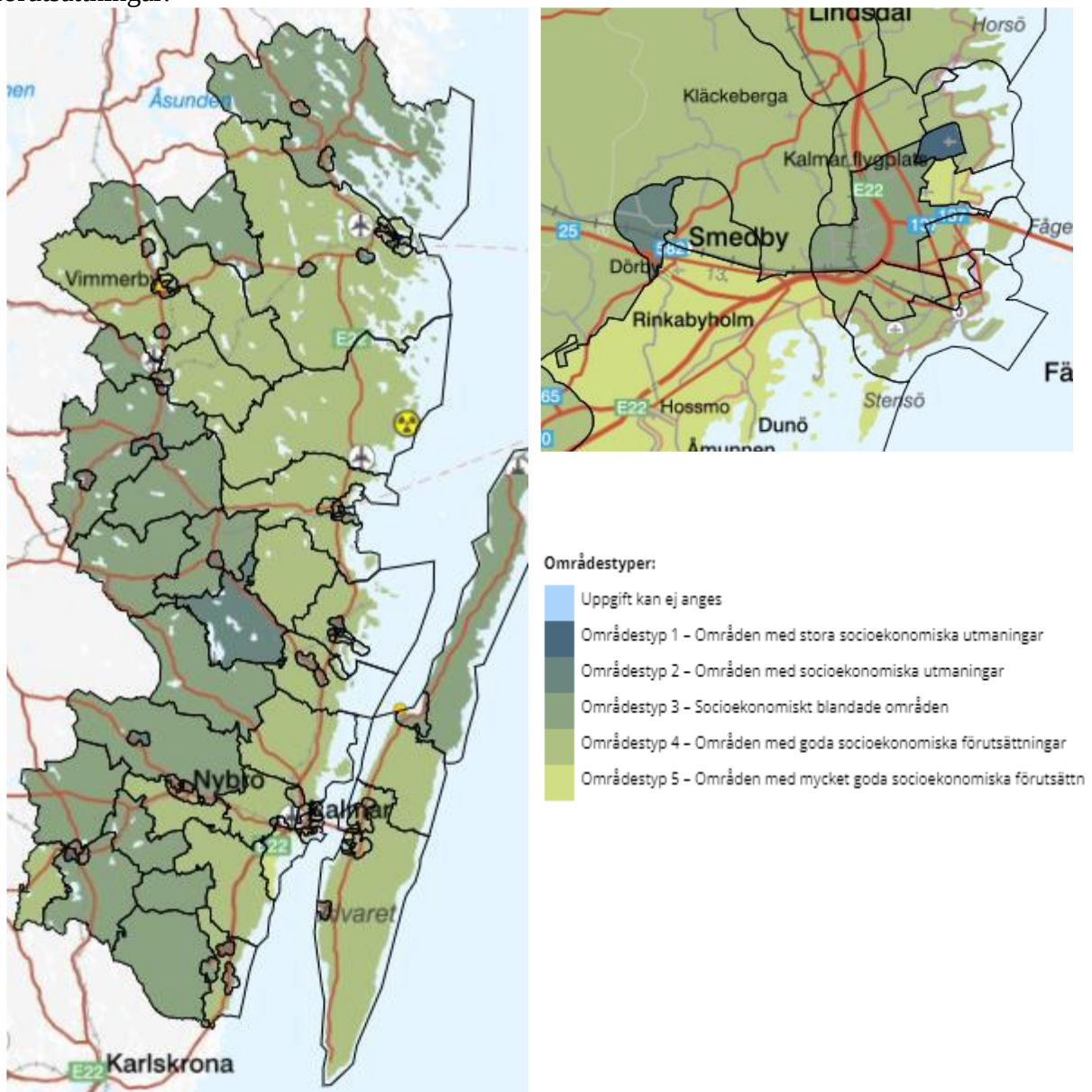
¹⁰ Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster inklusive kapitalvinst/kapitalförlust minus skatt och övriga negativa transfereringar. Här och vidare använder vi disponibel medianinkomst för att göra jämförelser om inget annat anges.

¹¹ För att redovisa ojämnheten i inkomstfördelningen används ginikoefficienten som kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnheter än ett lågt värde. Det vill säga att om koefficienten har värde 0, har invånarna exakt samma inkomst medan värdet 1 innebär det motsatta. (SCB, Ekonomifakta)

¹² För disponibla inkomster exklusive kapitalvinst. Källa: SCB. [Indikatorer inkomstfördelning efter region. År 2011 - 2022. PxWeb \(scb.se\)](https://www.scb.se/indikatorer/indikatorer-inkomstfordelning-efter-region-ar-2011-2022)

Variationen i socioekonomiska förutsättningar är större mellan mindre geografier än mellan kommuner. Det visar ett rikstäckande index över områdens socioekonomiska status som Delegation mot segregation (Delmos) tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) har utvecklat¹³. Indexet visar hur olika bostadsområden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status.

Det socioekonomiska indexet efter RegSO baseras på tre indikatorer: andel personer med låg ekonomisk standard, andel personer med förgymnasial utbildning och andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader. Ju högre indexvärde, desto högre grad av segregation. Det socioekonomiska indexet används för att klassificera fem olika områdestyper (RegSO fördelning), från områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Figur 14 Områdestyper efter socioekonomiskt index i Kalmar län 2020. Källa: Segregationsbarometern (boverket.se)

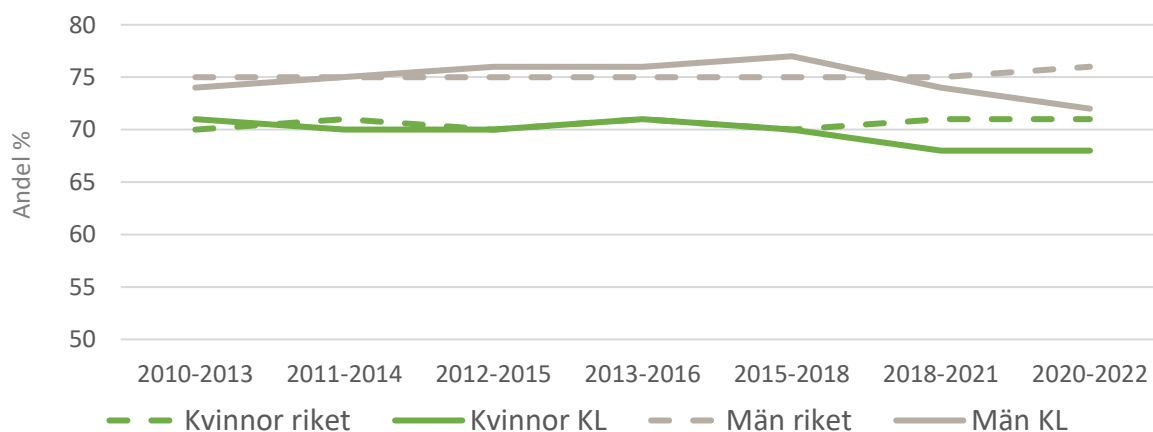
¹³ Boverket. [Segregationsbarometern](https://www.boverket.se/om-boverket/segregationsbarometern)

Figur 14 visar områden enligt RegSO fördelning i Kalmar län. Ju mörkare färg desto större socioekonomiska utmaningar finns i området. Generellt har kustområdena något bättre socioekonomiska förutsättningar än länets inlandsområden. Förutsättningar skiljer sig dock mycket åt även inom tätorterna. I Kalmar län finns det fyra områden med stora socioekonomiska utmaningar: Kungshall (Nybro kommun), Norrliden (Kalmar kommun), Hultsfreds tätort södra (Hultsfreds kommun) och Emmaboda södra (Emmaboda kommun). Tre områden klassas som områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar: Berga (Kalmar kommun), Vimmerby norra (Vimmerby kommun) och Boholmarna-Dunö-Rinkabyholm (Kalmar kommun).

Folkhälsa

Hälsan i befolkningen är generellt sett god. Ungefär 7 av 10 har en god eller mycket god självskattad hälsa¹⁴. I de senaste mätningarna sjunker andelen som skattar sin hälsa som god i Kalmar län något och ligger nu runt 70 procent. Det är en minskning med ca 3 procentenheter jämfört med de två senaste mätningarna. Samma minskning syns inte för riket där andelen ligger kvar på 73 procent. Skillnaden mellan riket och länet är statistiskt säkerställd¹⁵.

Uppdelat på kön visar resultat att 68 procent av kvinnorna och 72 procent av männen upplever att de har en god hälsa 2022 (Figur 15). Båda grupper uppvisar sämre resultat jämfört med tidigare mätningar. Andelen med god hälsa är högre bland de yngre (16 – 24 år), och sjunker i de högre åldersgrupperna. Utfallet i självskattad hälsa samvarierar med utbildningsnivå, det vill säga ju högre utbildning desto bättre självskattad hälsa. En viktig faktor som påverkar sjukligheten är att befolkningen i Kalmar län är äldre än genomsnittet i Sverige, vilket leder till högre förekomst av vissa sjukdomar som är vanligare hos äldre.

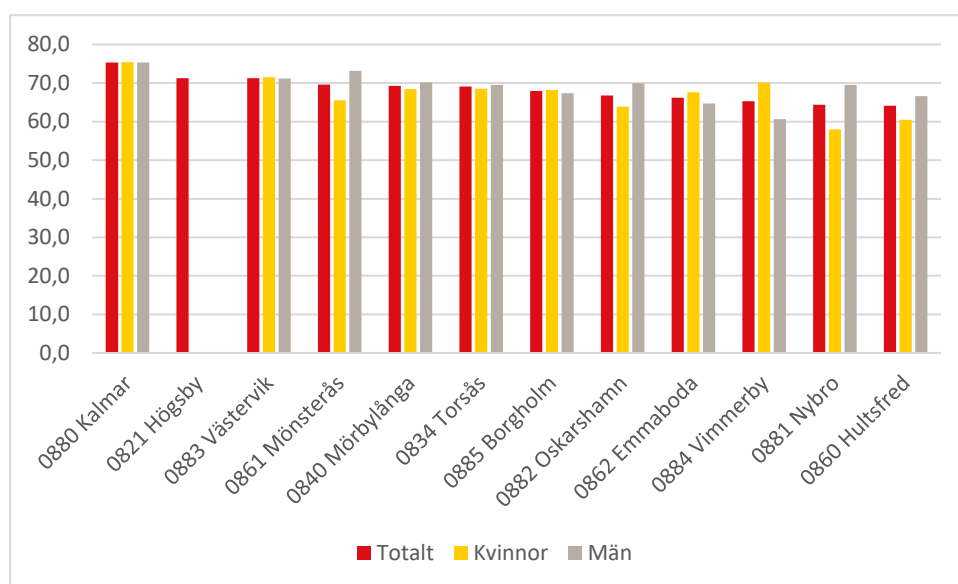
Figur 15 Självskattad hälsa. Källa: Folkhälsomyndigheten (enkäten Hälsa på lika villkor), 2022.

Vad det gäller folkhälsoindikatorer är det svårt att dra generella slutsatser utifrån geografin. Ur figur 16 framgår att Kalmar kommun har den bästa självskattade hälsan medan kommuner som Hultsfred, Nybro och Vimmerby har sämre vad det gäller självskattad hälsa, men mönstret är inte så enkelt att tyda¹⁶.

¹⁴ Folkhälsomyndigheten. [Självskattad hälsa efter kön, region och år \(4-årsmedelvärden\)](#).

¹⁵ Konfidensgrad 95%.

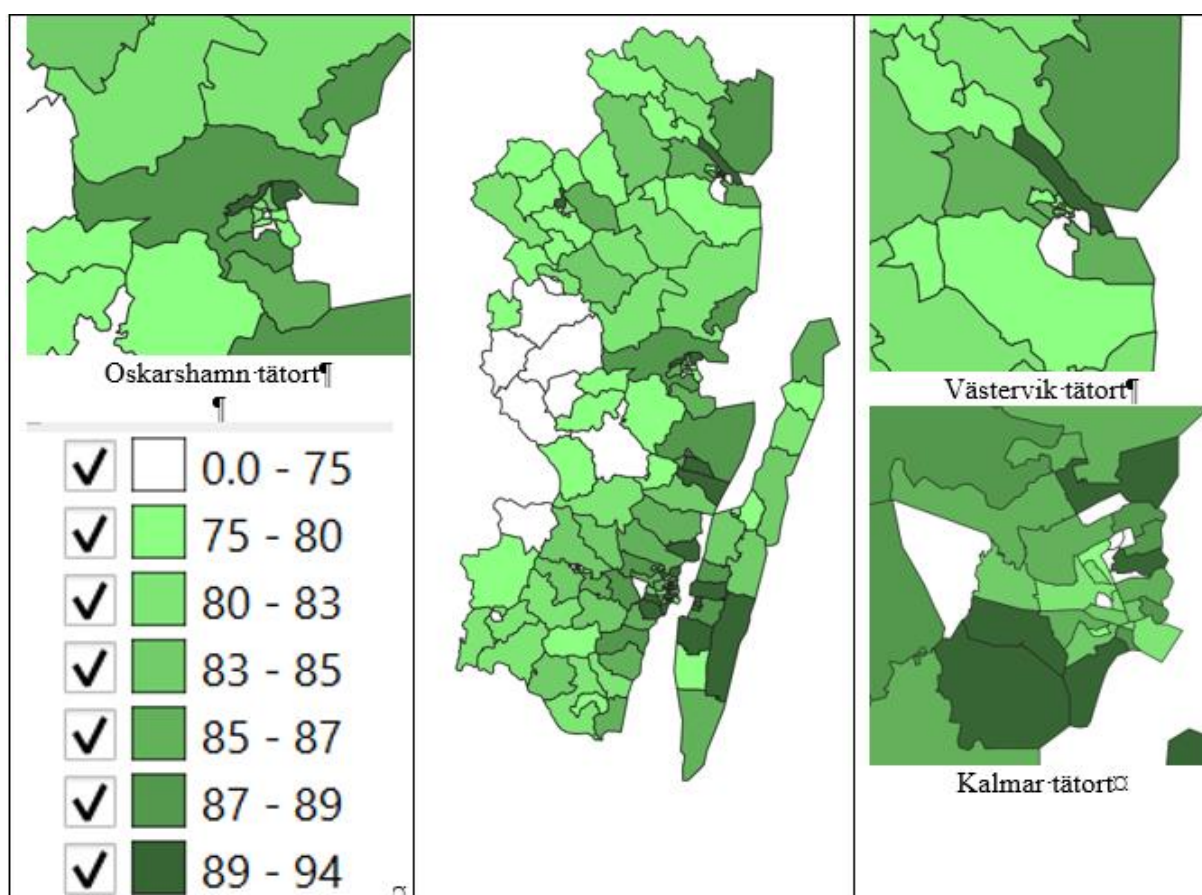
¹⁶ Mer om invånarnas hälsa kopplat till geografi finns i rapporten [Hälsans och sjukvårdens geografi](#).

Figur 16 Självskattad hälsa i Kalmar läns kommuner, ur enkäten Hälsa på lika villkor från 2022.
Källa: Folkhälsomyndigheten (enkäten Hälsa på lika villkor), 2022

Engagemang

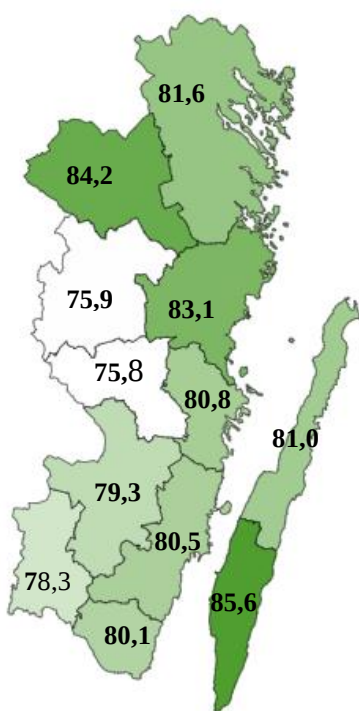
Valdeltagande är en bra indikator på engagemangsnivån i samhället. Figur 11 visar ett tydligt mönster där valdeltagandet i inlandet är lägre jämfört med kustområdena. Det högsta valdeltagandet återfinns i närheten av tillväxtområdet runt Kalmarsund.

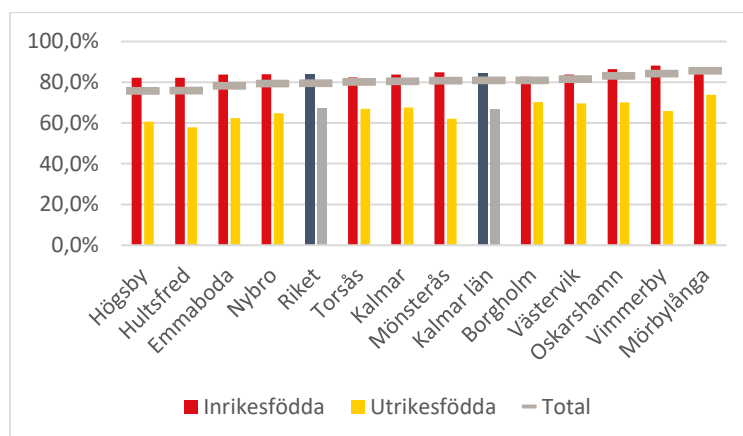
Figur 17 Valdeltagande i kommunval, Kalmar län 2022. Källa: Valmyndigheten.

Arbetsmarknad

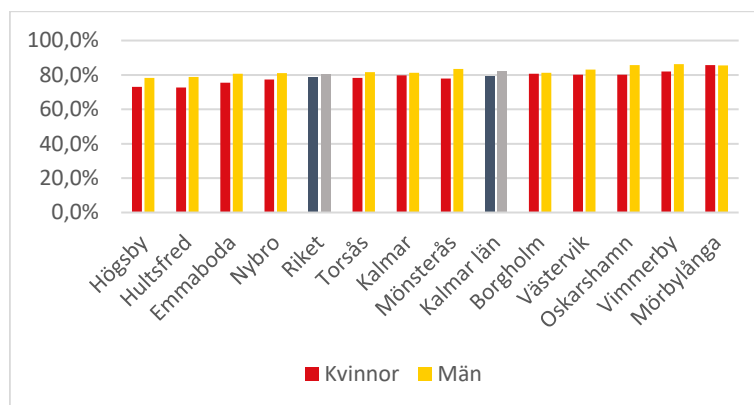
Förvärvsfrekvensen¹⁷ i Kalmar län har varit något högre än i Sverige under hela 2000-talet. År 2021 var förvärvsfrekvensen 81 procent i länet och 79,6 procent i riket. Andelen förvärvsarbetande skiljer sig åt i olika geografier inom länet och i olika socioekonomiska grupper. Kommunerna Hultsfred och Högsby har den lägsta förvärvsfrekvensen i länet på 75,9 procent respektive 75,8 procent. Kommunerna Mörbylånga (85,5 % förvärvsfrekvens), Vimmerby (84,2 procent), Oskarshamn (83,1 procent) och Västervik (81,6 procent) har högre förvärvsfrekvens än länets totala (figur 18). Förvärvsfrekvensen bland utrikesfödda är betydligt lägre än bland inrikes födda i alla länets kommuner (figur 19). Likaså är andelen förvärvsarbetande kvinnor något lägre än motsvarande andel män i alla länets kommuner, med undantag av Mörbylånga kommun (figur 20).

Figur 18. Förvärvsfrekvensen i kommuner i Kalmar län, 2021, procent. Källa: SCB.

Figur 19. Förvärvsfrekvensen i kommuner i Kalmar län efter födelseland, 2021, procent. Källa: SCB.

Figur 20. Förvärvsfrekvensen i kommuner i Kalmar län efter kön, 2021, procent. Källa: SCB.

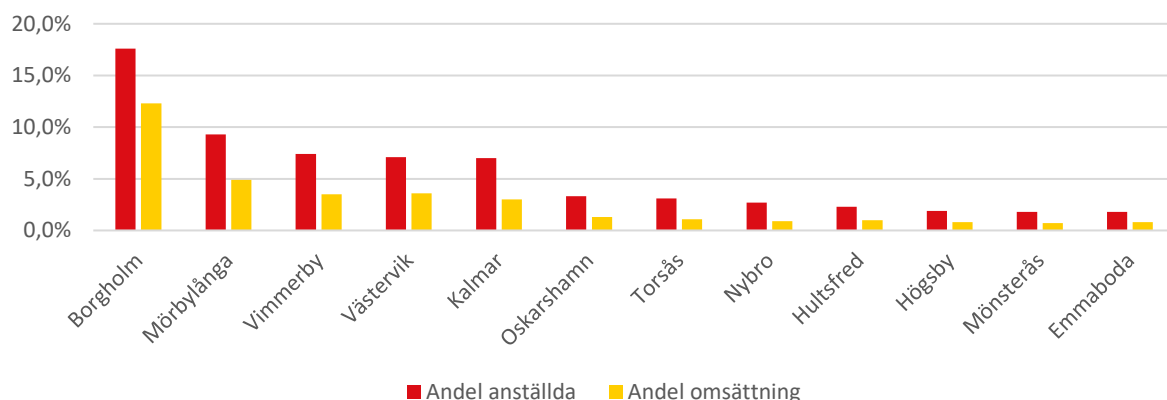
¹⁷ Mätts som andel förvärvsarbetande i länets befolkning 20-64 år.

Målgruppsanalys besökande

Besöksnäringens geografi

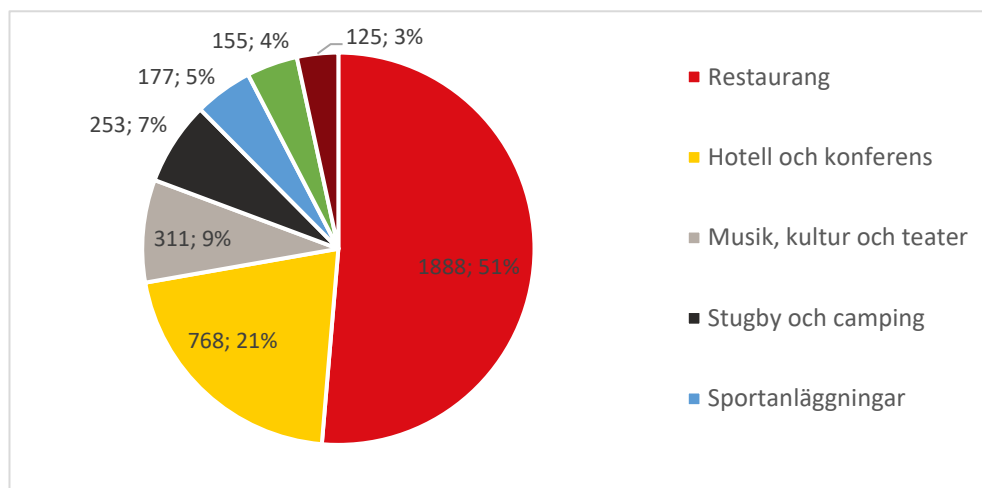
Kalmar län är en av de största besöksregionerna i Sverige, särskilt under sommaren, med flera stora besöksmål som Astrid Lindgrens Värld, Öland och Glasriket. Besöksnäringen står för 5,9 procent¹⁸ av alla anställda i länet. År 2022 fanns det 1750 arbetsställen inom besöksnäringen i Kalmar län, med sammanlagt cirka 3677 anställda. Besöksnäringen och fritidsboendet, som är utbrett i Kalmar län, ställer särskilda krav på service i områden där antalet människor är mångdubbelt fler under en kort sommarsäsong jämfört med resten av året och det kan vara en utmaning att anpassa exempelvis sophämtning. Besöksnäringen stärker servicen särskilt i glesbebyggda områden som Norra Öland och Orrefors.

Besöksnäringen har en högre tillväxt än näringslivet totalt sett i Kalmar län, både vad gäller antalet arbetsställen och anställda samt omsättningen och förädlingsvärde. Under perioden 2010–2022 ökade antalet anställda i besöksnäringen med 32,1 procent, medan antalet anställda i övriga näringslivet ökade med 7,5 procent. Antalet arbetsställen i besöksnäringen ökade med 26,4 procent, vilket var mer än dubbelt så mycket som bland övriga företag. Som framgår av figur 21 är besöksnäringen inte jämnt fördelad över länet. Ölandskommunerna, Kalmar kommun, Vimmerby kommun och Västerviks kommun sticker ut med höga andelar av de anställda inom besöksnäringen i förhållande till alla anställda i kommunen samt relativt höga andelar av näringslivets omsättning från besöksnäringen i dessa kommuner.

Figur 21. Besöksnäringens andel av näringsverksamheten i Kalmar läns kommuner, 2022. Källa: Bisnode.

¹⁸ Sammanställningen bygger på Bisnodes databas över företag i Kalmar län. Databasen baseras på företagens årsredovisningar och innehåller information om alla bolagsformer. Databasen innehåller information om företag som har arbetsställe i Kalmar län, även om företaget har sitt säte utanför länet.

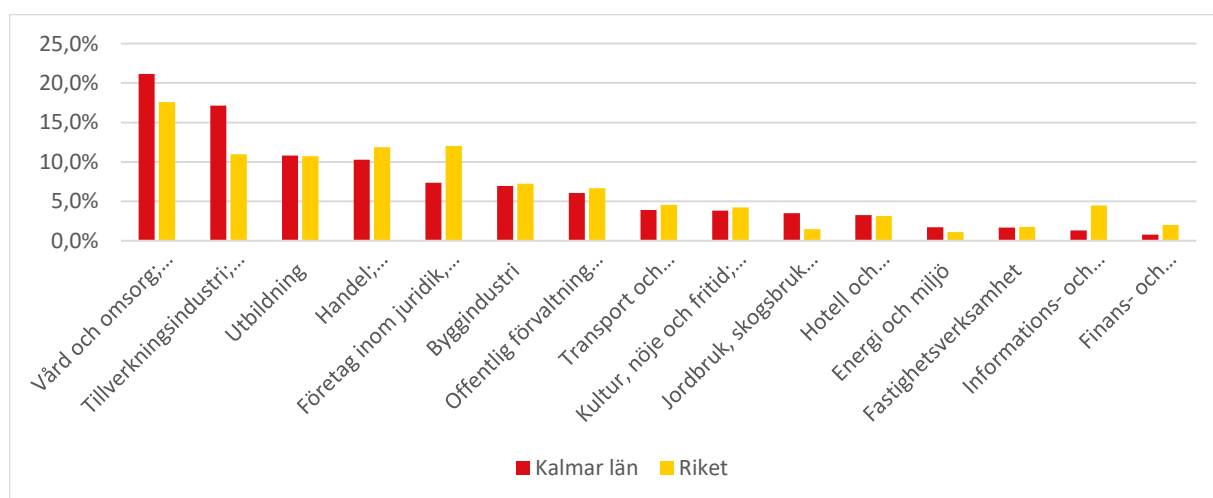
Figur 22. Branscher inom besöksnäringen för företag med minst 10 anställda. Källa: Bisnode

När det gäller de branscher som är representerade inom besöksnäringen utgör restaurangbranschen 35 procent av arbetsställena och 51,3 procent av de anställda inom besöksnäringen. Den näst största delbranschen är hotell- och konferensanläggningar, som står för 20 procent av de anställda inom besöksnäringen (figur 22).

Målgruppsanalys näringsliv

År 2022 fanns det 25 235 företag i Kalmar län, vilket motsvarade 25 869 arbetsställena inklusive enskilda näringsidkare¹⁹. Dessa företag hade sammanlagt 62 323 anställda och omsatte 194,8 miljarder kronor. Antalet företag har ökat med 14,2 procent jämfört med år 2010 (22 097 företag). Antalet anställda har också ökat under perioden, men minskade något under åren 2019 och 2020.

Kalmar län har en bred branschstruktur. Branschbredden varierar dock bland länets kommuner. De största branscherna i länet sett till antalet anställda är tillverkning och utvinning, vård och omsorg, handel, utbildning och företagstjänster. Tillverkningsindustrin, vård- och omsorgssektorn och areella näringar är dock relativt sett större i länet än på riksnivå. Branscher

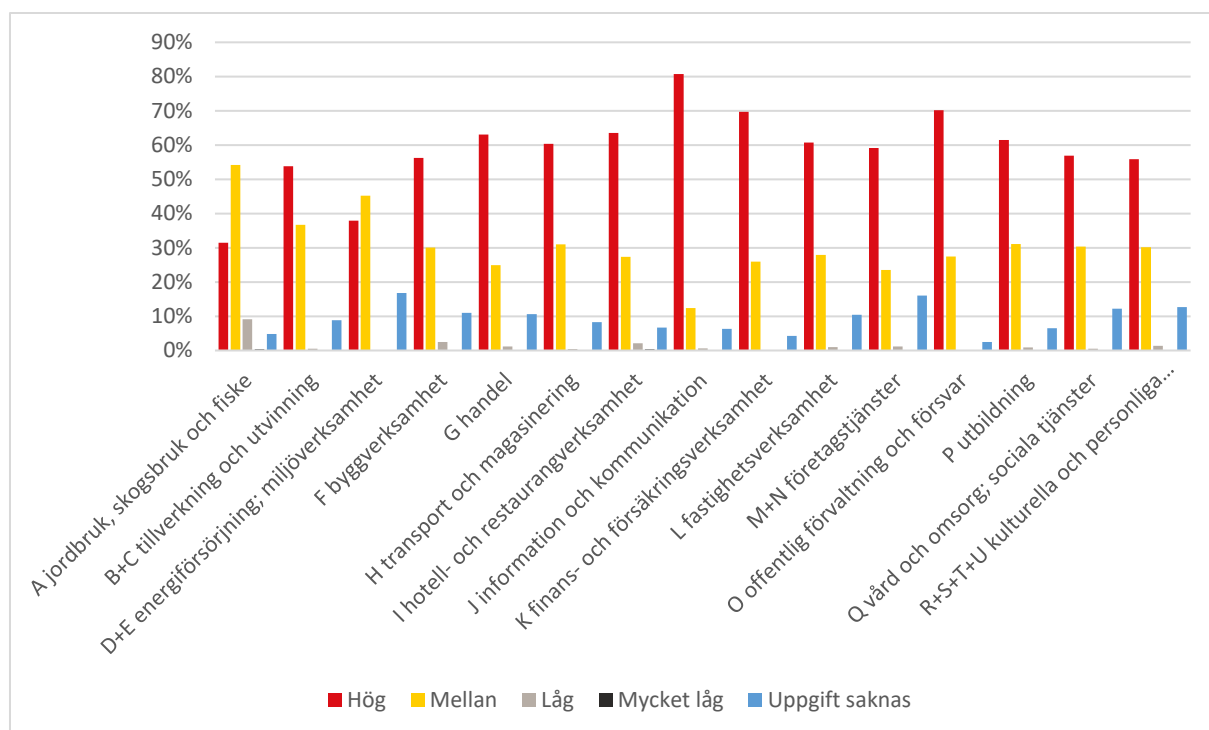
Figur 23 Branschfördelning 2022 för Kalmar län och Riket. Källa: SCB

¹⁹ Bisnode databas.

som information och kommunikation, finans- och försäkringsverksamhet är mindre representerade i länet än i riket (figur 23)²⁰.

Antalet anställda ökar främst inom tjänstesektorn, och framför allt inom företagstjänster som projektering, samhällsplanering, samt revisions- och reklambyråer. I dessa branscher har ökningarna främst skett i Kalmar och Oskarshamn. Antalet anställda ökar också inom besöksnäringen, byggsektorn och livsmedelsindustrin. Ökningarna i dessa branscher är koncentrerade till länets större kommuner och till ett fåtal större företag. Besöksnäringen har en något större geografisk spridning men är koncentrerad till Borgholm, Västervik, Mörbylånga, Kalmar och Vimmerby. Antalet arbetstillfällen minskar i länets mindre kommuner, främst i inlandet, medan arbetstillfällena ökar i de större tätorterna.

I figur 24 framgår hur stor tillgången är till service för branscherna i länet, genom det s.k. tillgänglighetsindexet som är framtaget av Tillväxtverket. Jordbruk, skogsbruk och fiske sticker ut som de branscher som har sämst tillgång till service.

Figur 24 Branschförening efter indexerad tillgänglighet. Källa: SCB, mikrodatabas.

Figur 25-30 innehåller en översikt över hur några av de större branscherna är fördelade i länet²¹. Ju mörkare färg, desto större är branschen i kommunen sett till antal anställda i förhållande till andra kommuner.

²⁰ Statistikmyndigheten (SCB). [Sysselsatta 15-74 år efter region, kön och näringsgren \(SNI 2007\). Preliminär statistik. År 2020-2022](#). PxWeb (scb.se)

²¹ [Interaktiv statistikrapport om näringslivet i Kalmar län](#)

Figur 25 Fördelning av anställda inom branschen Vård och omsorg; sociala tjänsten i Kalmar län, 2022 (Max – 7290 anställda i Kalmar kommun, min – 277 anställda i Högby kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

Figur 26 Fördelning av anställda inom branschen Tillverkning och utvinning av mineral i Kalmar län, 2022 (Max – 3977 anställda i Oskarshamn kommun, min – 165 anställda i Högby kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

Figur 27 Fördelning av anställda inom branschen Utbildning i Kalmar län, 2022 (Max – 4566 anställda i Kalmar kommun, min – 255 anställda i Högby kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

Figur 28 Fördelning av anställda inom branschen Handel i Kalmar län, 2022 (Max – 5341 anställda i Kalmar kommun, min – 125 anställda i Högby kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

Figur 29 Fördelning av anställda inom branschen Offentlig förvaltning och försvar i Kalmar län, 2022 (Max – 3467 anställda i Kalmar kommun, min – 73 anställda i Emmaboda kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

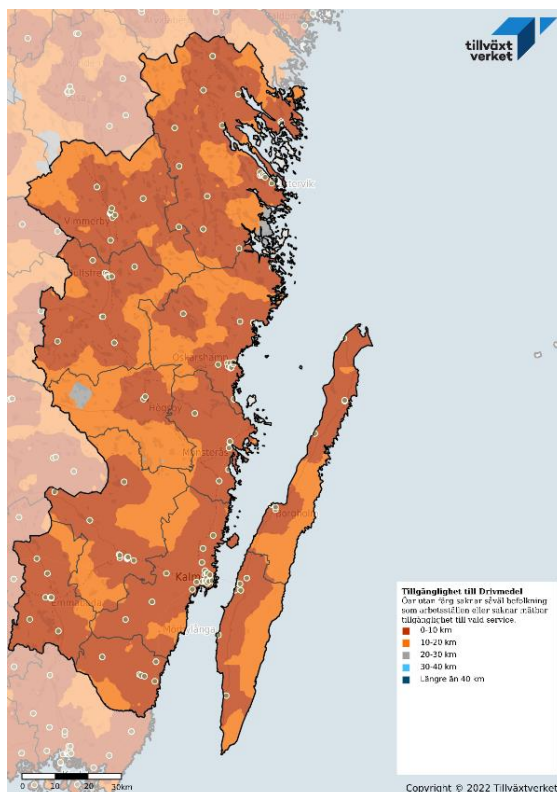

Figur 30 Fördelning av anställda inom branschen Jordbruk, skogsbruk och fiske i Kalmar län, 2022 (Max – 903 anställda i Kalmar kommun, min – 261 anställda i Högby kommun) Källa: SCB, regiondatabas.

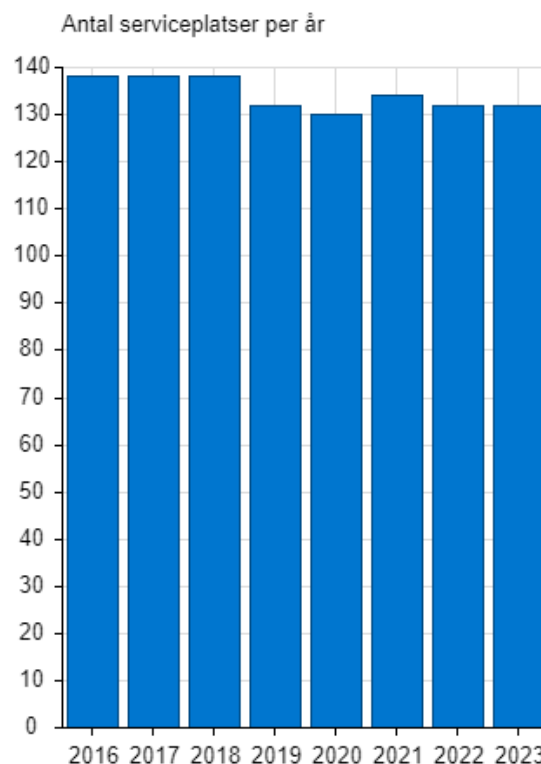
Tillgången till grundläggande kommersiell service på ö utan fast landförbindelse finns endast på Hasselö där det drivs en obemannad dagligvarubutik (ej fullsortiment) som är öppen året om.

Drivmedel

Tillgängligheten till drivmedelsstationer i länet är att betrakta som god, då ca 94% av befolkningen har 0-10 km till närmsta station. Undantag finns i den västra delen av Högsby kommun samt i gränstrakterna mellan Västervik och Oskarshamns kommuner, där den grå färgen på kartan indikerar ett avstånd på 2-3 mil till närmaste drivmedelsstation (figur 34). För den som transporteras med båt finns möjlighet att tanka i Loftahammar, Västervik, Klintemåla, Figeholm, Oskarshamn, Kalmar och Borgholm.

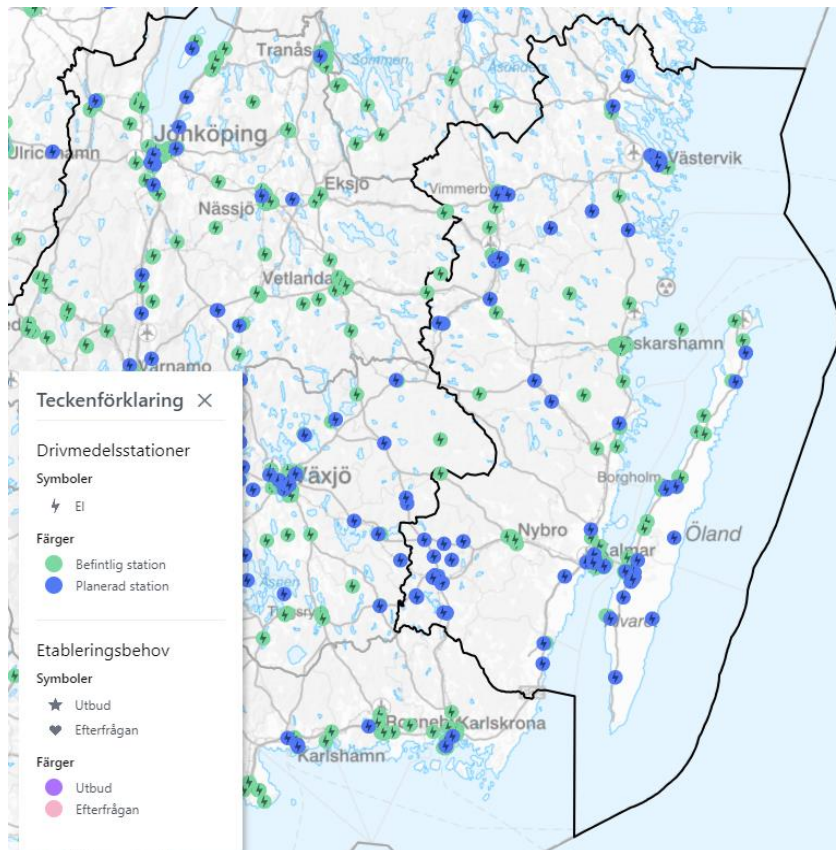
Figur 34 Tillgänglighet till drivmedelsstationer i Kalmar län. Pipos Serviceanalys, 2024.

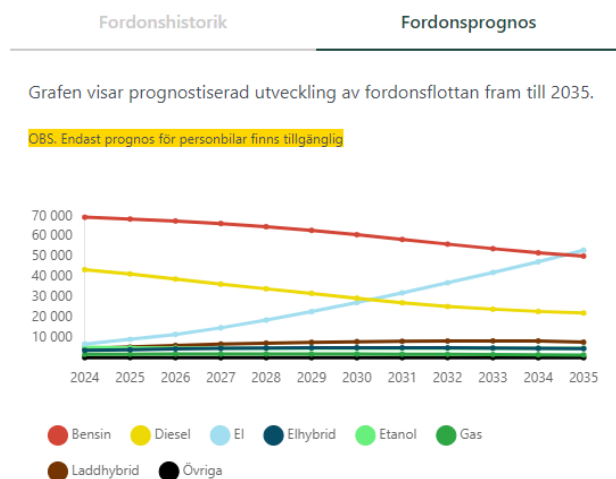
Figur 35 Utvecklingen av antal drivmedelsstationer i Kalmar län över tid. Pipos Serviceanalys, 2024.

De senaste tio åren har antalet drivmedelsstationer i Kalmar län inte uppvisat några stora förändringar (figur 35). Totala antalet stationer har varierat mellan 130-140 stycken. Det fanns farhågor om att de stationer som inte tillhörde de större kedjorna skulle tvingas stänga på grund av ett lagkrav om korrosionsskydd för rörledningar under mark, som infördes sommaren 2022. Förutom ett par mackar verkar den effekten av lagkravet ha varit minimal i Kalmar län.

Elektrifieringen är en viktig del i länets och hela Sveriges omställning till fossilbränslefria drivmedel. Utvecklingen går snabbt men skiljer sig mellan landsbygd och tätort (figur 36). I tätort är behovet av publika laddstolpar större och marknaden stark. På landsbygd kan laddning oftast byggas vid egen villa och laddning av elbilar sker därför till största del i hemmet. Men, även i landsbygd finns ett behov av publika laddstolpar, särskilt snabbladdare, som kompletterar egen laddning och skapar trygghet vid en övergång till elfordon. Här är det troligt att det behövs stöd eftersom dessa troligtvis inte bär sig kommersiellt i en inledande fas.

Figur 37 Kartan visar befintliga (gröna prickar) och planerade (blåa prickar) laddstationer för elbil i Kalmar län. Uppgifterna är hämtade från drivmedla.se 240523.

Källa: Statens väg- och transportforskningsinstitut

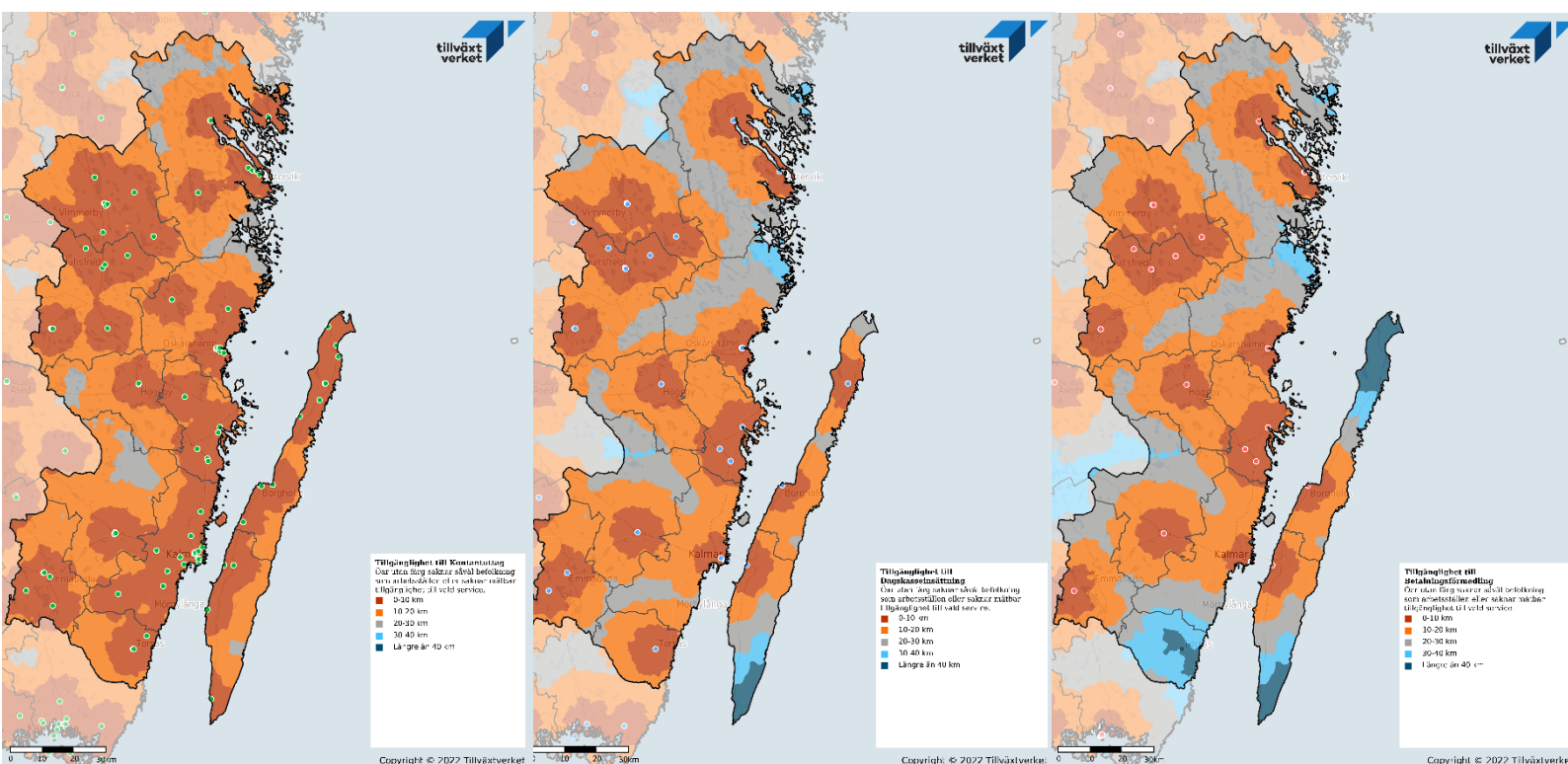
Figur 36 Grafen visar prognostiserad utveckling av fordonsflottan i Kalmar län fram till 2035. Grafen är hämtad från drivmedla.se 240523.

Betaltjänster och banker

Grundläggande betaltjänster är tjänster som gör det möjligt att ta ut kontanter, betala räkningar och sätta in kontanta dagskassar på bankkonto. Riksdagens mål är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser.

Betaltjänster är en viktig del av digital delaktighet för att människor ska kunna leva sina liv självständigt. Frågan har också fått ökad betydelse utifrån det försämrade omvärldsläget, den senaste tidens uppmärksammade bedrägerier samt att kontantinfrastrukturen under lång tid försämrats.

Tillgängligheten till betaltjänster i länet är generellt sämre än annan grundläggande kommersiell service. Utbudet av kontantuttag, betaltjänster och dagkassehantering har påverkats av den minskade användningen av kontanter. Detta drabbar inte minst besöksnäringen. Figur 38 visar tillgängligheten till betaltjänster i länet. Jämfört med tidigare serviceslag har betalningsförmedlingar (bild till höger) inte bara grå (20-30 km) utan även ljus- och mörkblå områden (30-40 km och längre än 40 km). På södra och norra Öland är avstånden långa och i Torsås kommun saknas betalningsförmedling helt. Mellan 2011-2023 har antalet betalningsförmedlingar minskat från knappt 80 till närmare 25. År 2023 fanns 38 serviceplatser för dagkasseinsättning jämfört med 53 år 2016. En stor minskning totalt men en liten ökning från de två föregående åren. Antalet serviceplatser för kontantuttag har också minskat i länet. Från knappt 180 år 2011 till dryga 100 år 2023. Jämfört med de andra betaltjänsterna är tillgängligheten för kontantuttag (bild till vänster i figur 38) dock relativt god, även om det finns områden som utmärker sig.

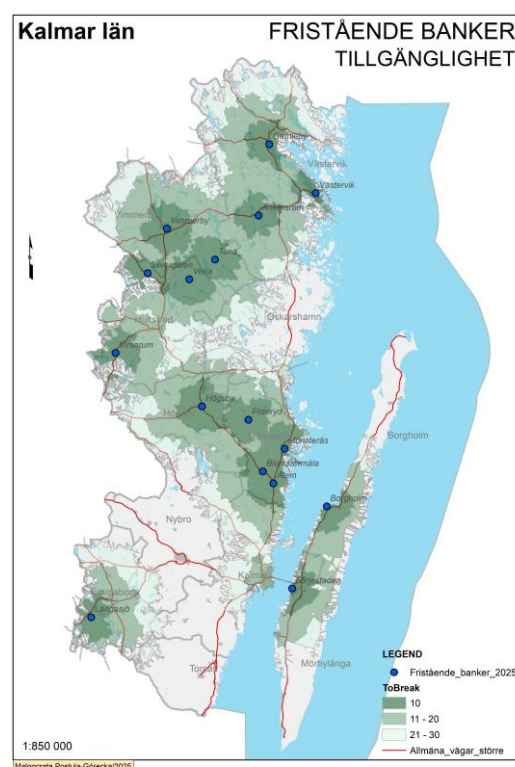
Figur 38 Kartorna visar tillgängligheten till betaltjänster i Kalmar län, från vänster till höger; kontanthantering, dagkasseinsättning och betalningsförmedling.

Tillgången på lokalt förankrade banker (figur 39) är på flera håll i länet god. De lokala bankerna har ofta en viktig roll för utvecklingen av det lokala samhället och de mindre orterna då de exempelvis har en positiv inverkan på bostadsbyggande och det lokala näringslivet.

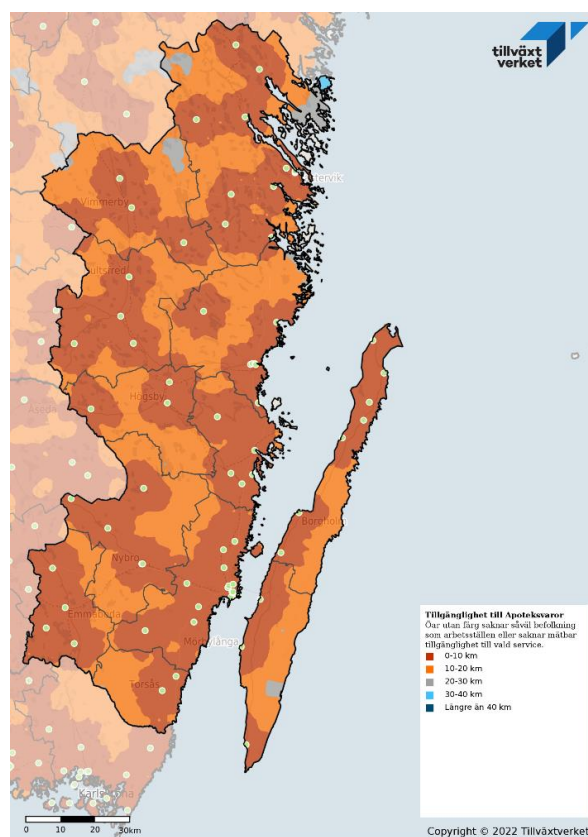
Apoteksvaror

Det finns 37 apotek och 36 apoteksombud i Kalmar län (figur 40). Mer än 92% av befolkningen har mellan 0-10 km till närmsta utlämningsställe av receptbelagda läkemedel. Området kring Loftahammar, västra delarna av Västervik och nordöstra Vimmerby utmärker sig med långa avstånd. Likaså är avstånden långa för boende och besökare i Tjust och Misterhults skärgård.

Tvärtemot de flesta län i Sverige så har genomsnittsavståndet till närmsta apotek eller apoteksombud i Kalmar län ökat mellan åren 2012-2022²². Möjligheten att få receptbelagda läkemedel och andra apoteksvaror via post och paket är dock god.

Figur 39 Kartan visar lokala banker i Kalmar län.

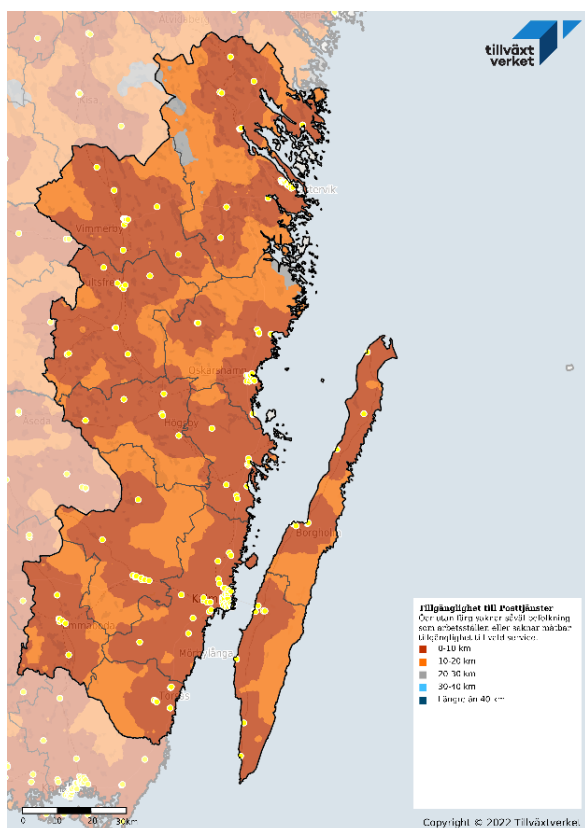

Figur 40 Kartan visar tillgängligheten till apoteksvaror i Kalmar län. Pipos Serviceanalys, 2024.

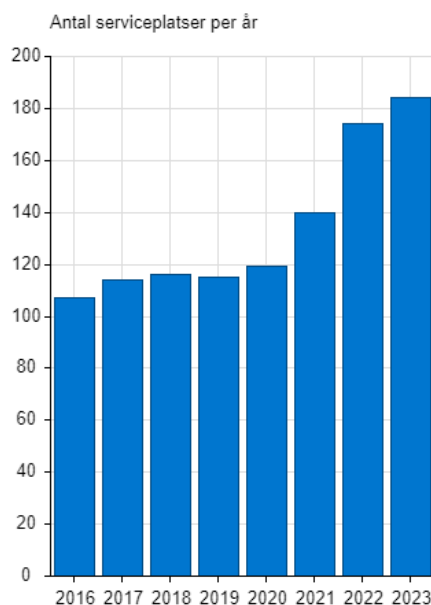
²² [Tillgänglighet till grundläggande kommersiell service 2024](#)

Posttjänster

Mer än 94% av befolkningen i Kalmar län har 10 km eller kortare avstånd till närmsta postombud eller postkontor. I Misterhultsbygden, i norra delarna av Oskarshamns kommun, samt i västra delen av Västerviks kommun, vid gränsen till Vimmerby och vid länsgränsen är tillgängligheten sämre (figur 41). Sett till utveckling över tid har antalet serviceställen för post och paket ökat rejält från dryga 100 ställen 2016 till dryga 180 serviceplatser 2023 (figur 42). En rimlig konsekvens med tanke på ökad e-handel. Samtidigt har antalet brevförsändelser i Sverige minskat dramatiskt

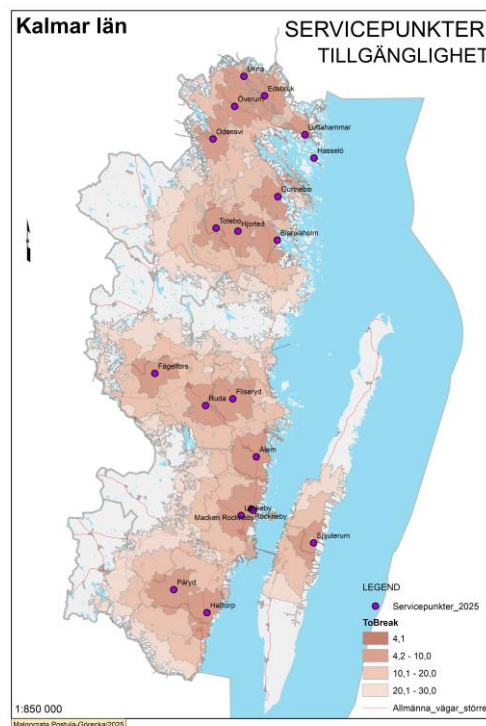
Figur 42 Kartan visar tillgängligheten till posttjänster i Kalmar län. Pipos Serviceanalys, 2024.

Figur 41 Utveckling av antal ombud eller kontor för posttjänster i Kalmar län över tid. Pipos Serviceanalys. Serviceanalys, 2024.

Servicepunkter

I kommunerna Västervik, Högsby, Mönsterås och Kalmar finns så kallade servicepunkter inrättade i utvalda dagligvarubutiker (se figur 43). En servicepunkt fungerar som mötesplats där invånare och besökare kan få tillgång till kommunal information, har möjlighet att använda datorer och exempelvis ladda cykel eller telefon samt tillgång till fikaservering. Servicepunkten kan vara lokaliserad på platser där det exempelvis saknas bibliotek eller där behovet av tillgänglig kommunal service är högt. Syftet med en servicepunkt är att öka den kommunala närvaron på en plats och ofta utgår ekonomisk ersättning från kommunen till handlaren för åtagandet. Antalet servicepunkter i länet har ökat från 11 2019 till 18 2024.

Figur 43 Kartan visar tillgänglighet till kommunala servicepunkter i Kalmar län (2025).

Kollektivtrafik

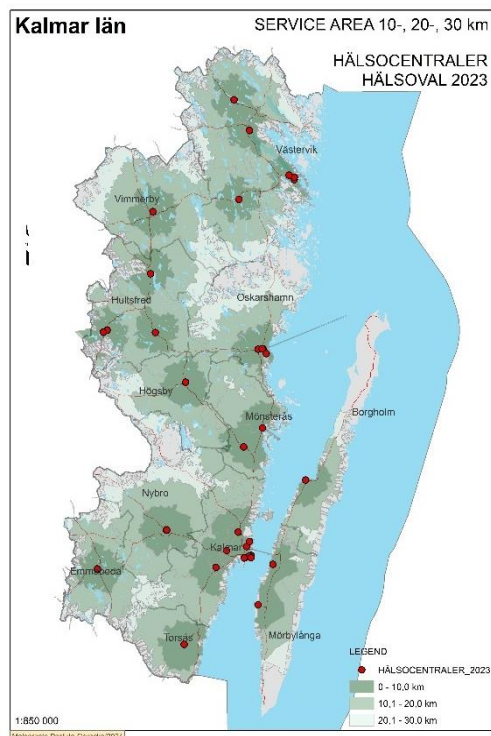
Kollektivtrafikens viktigaste uppgift är att förbättra förutsättningarna för arbets- och studiependling. Möjligheten att resa kollektivt ser olika ut i olika delar av länet och där befolkningsunderlaget är glest är det svårt att upprätthålla en hög turtäthet. Linjetrafiken är således glesare i vissa landsbygder jämfört med i mer tätbefolkade områden och vid starka stråk. Där linjelagd trafik saknas erbjuds anropsstyrd närtrafik, den är dock inte anpassad för arbets- och studiependling. I Västervik och Oskarshamns kommuner finns även skärgårdstrafik vilket i första hand syftar till att ge boende i skärgården tillgång till samhällsservice på fastlandet. I förslag till Region Kalmars nya trafikförsörjningsprogram bör den glesare linjetrafiken i landsbygd tillsammans med närtrafiken styras mot strategiska noder, det vill säga orter i landsbygd som har ett antal viktiga servicefunktioner för sitt omland.

Digital infrastruktur

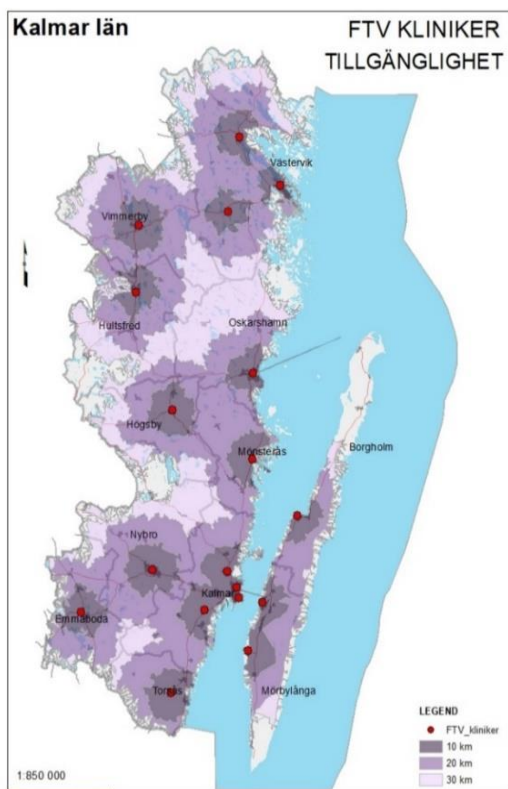
Tillgången till bredband i länet har förbättrats avsevärt de senaste tio åren men det finns fortsatta utmaningar. Nedstängningen av kopparnätet samt planerad avveckling av 2G- och 3G-näten fram till 2027 påverkar förutsättningar att bo och verka på vissa platser. Detta har delvis kompenseras genom utbyggnad av fibernät och mobila 4G-nät, vilket förbättrar täckningen. Länet tätorter har samtliga tillgång till fibernät och god 4G-täckning. I dessa finns dock ett stort antal hushåll och arbetsställen vilka valt att inte ansluta sig till fibernätet. Utanför tätort är anslutningsviljan högre men fortfarande saknar vissa hushåll, företag och andra platser både fibernät och stabil mobilnätstäckning. Den digitala tillgängligheten är viktig för landsbygdernas utveckling för att exempelvis stötta gröna näringar, besöksnäring och livsmiljöer. Samtidigt ställer ökande digitala behov krav på högre kapacitet, lägre fördröjning för överföring av data och ökad säkerhet i näten. Denna utveckling kräver investeringar i robusthet och reservkraft, men svag lönsamhet för nätägare kan leda till att områden där efterfrågan inte är tillräckligt stor blir eftersatta, vilket riskerar att skapa en digital klyfta.

Hälsocentraler, ambulanscentraler och folktandvårdskliniker

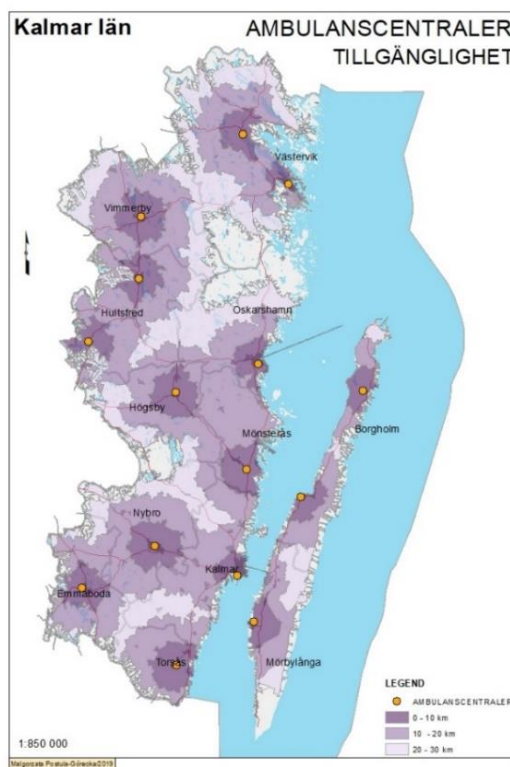
I figur 44-46 framgår tillgängligheten till regional service inom vården i Kalmar län. Figurerna visar att tillgängligheten är relativt god även till dessa serviceslag, men att det finns områden med lägre befolkningstäthet där avstånden till denna service är längre. Det gäller framför allt gränsområden mellan Oskarshamns och Västerviks kommuner respektive Nybro och Högsbys kommuner, samt norra och södra Öland. I Hälsans och sjukvårdens geografi²³ finns en mer djupgående kartläggning och analys över hälsans och sjukvårdens rumsliga dimensioner i Kalmar län.

Figur 44 Tillgänglighet till hälsocentraler i Kalmar län.

Figur 45 Tillgänglighet till folktandvårdskliniker i Kalmar län (kartan är från 2019 men läget är oförändrat 2024).

Figur 46 Tillgänglighet till ambulanscentraler i Kalmar län (kartan är från 2019 men läget är detsamma 2024).

²³ [Hälsans och sjukvårdens geografi](#)

Sammanfattning

De inomregionala skillnaderna i Kalmar län är stora och växer, vilket kräver anpassade insatser som möter behoven i olika geografiska områden. Flernivåsamverkan är avgörande för att hantera dessa utmaningar, och både civilsamhället och näringslivet spelar viktiga roller i arbetet.

Befolkningen i länet har ökat under de senaste decennierna, främst genom invandring, men en minskning noterades 2023 till följd av låga födelsetal, höga dödstal bland äldre och negativt inrikes flyttnetto. Den tidigare inflyttningen till landsbygderna under pandemin har avtagit, och nettoförlusten till tätorter och andra län har återvänt. Landsbygderna, särskilt de mer avlägsna områdena, tappar invånare medan tätortsnära landsbygder och större centralorter upplever viss tillväxt. Kalmar stad och dess närliggande områden dominerar fortsatt befolkningsutvecklingen, samtidigt som utflyttning av unga vuxna från inlandskommunerna förskjuter demografin mot en äldre befolkning.

Den åldrande befolkningen och utflyttningen av unga skapar obalanser mellan tätort och landsbygd, vilket riskerar länets långsiktiga hållbarhet. Förbättring av infrastruktur, bostäder och utbildningsmöjligheter är viktiga för att locka unga och familjer att stanna kvar eller flytta till landsbygderna. Samtidigt har landsbygdernas invånare ofta lägre inkomster och utbildningsnivåer än de i tätorterna, vilket förstärker socioekonomiska skillnader, särskilt i inlandskommunerna. Besöksnäringen är en viktig sektor i landsbygderna, särskilt på Öland och i Glasriket, men är säsongsberoende och behöver strategier för att skapa helårsverksamhet. Diversifiering av näringslivet genom satsningar på grön teknik, hållbart jordbruk och distansarbetsvänliga sektorer kan bidra till att stärka den lokala ekonomin.

Tillgången till dagligvarubutiker, drivmedel och posttjänster är relativt god, men vissa delar av länet, särskilt i nordöstra och västra områden, har bristande service. Betaltjänster och apoteksvaror är också mindre tillgängliga, vilket kräver kreativa lösningar som digitala tjänster och mobila serviceenheter. Investeringar i laddstationer för elfordon är nödvändiga för att möjliggöra en grön omställning, särskilt i mer avlägsna områden. Digital inkludering genom bredbandsutbyggnad, robusta nät och innovativa digitala lösningar kan göra landsbygderna mer attraktiva och tillgängliga för både boende och företag.

Trots utmaningarna finns betydande styrkor i Kalmar läns landsbygder, som ett rikt kultur- och naturarv som gynnar turism, rekreation och hållbar utveckling, samt ett starkt socialt kapital med engagerade invånare och entreprenörer. Genom riktade insatser för service, näringsliv och infrastruktur, i kombination med stöd för lokal innovation och engagemang, kan förutsättningar skapas för mer levande och hållbara landsbygder.